

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

2^E JAARGANG

WOENSDAG 5 DECEMBER 1917

No. 101

INHOUD

	Blz.
WAAROM EEN RADIO-TELEGRAFISCHE VERBINDING MET INDIË?	905
De Economisch-Geografische Standplaats van Hoogovens en Staalfabrieken	907
Het Wetsontwerp inzake het Hoogoven-, Staal- en Walswerk	908
Winst aan Verzekeren in het Levensverzekeringbedrijf	909
De Tweede Amerikaansche Vrijheidsleening	911
Versmelting van Nikkelen en Bronzen Pasmunt	912
AANTEKENINGEN:	
Beleening bij de Nederlandsche Bank	913
De statistiek van voortbrenging en verbruik	913
De crisis van 1914 en de bedrijfsontwikkeling	913
Amerikaansche soldatenverzekering	913
Prijsverhooging van bouwmaterialen in den oorlog	914
Verbruik van spiritualiën	914
REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	914
MAANDCIJFERS:	
Spoorwegaanvangsten	915
Emissies in November 1917	915
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	916—923
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Het secretariaat van het weekblad is gevestigd te Rotterdam, Pieter de Hooghweg 122, telefoon no. 3000. Telegramadres: Economisch Instituut.

Bijdragen en mededeelingen, den inhoud betreffende, gelieve men te zenden aan het secretariaat.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland, f 10,—, buitenland en koloniën f 12,— per jaar. Losse nummers 25 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Mededeelingen betreffende abonnementen en advertentiën richt men tot Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Den Haag.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

3 DECEMBER 1917.

De geldmarkt bleef, zooals te verwachten was, zeer prijshoudend. Vooral de laatste dagen der week bestond er groote vraag naar geld ter voldoening aan de behoeften voor de maandswisseling, welke samenviel met de stortingsdagen voor de leening Gemeente Rotterdam en het schatkistpapier. Het aanbod van wissels tot particulier discontó was dan ook tamelijk groot en vond niet zonder moeite plaatsing à 3¹/₄ tot 3¹/₂ pCt. De prolongatie-rente noteerde circa 4 pCt.

* * *

De Minister van Financiën doet andermaal een

beroep op de geldmarkt tot plaatsing van schatkistpapier. Aangeboden worden twintig millioen schatkistpromessen en 4¹/₂ pCt. schatkistbiljetten, vervallende 7 Februari a.s., waarvoor de inschrijving open staat op Vrijdag 7 December a.s.

* * *

De stijging van den Markkoers bleef ook weder deze week aanhouden, zoodat de notering in de eerste vier dagen kon opkomen van 34.10 op 35.20. De overige koersen ondergingen in die periode niet veel verandering, ofschoon de markt ook voor wissels op de andere oorlogvoerende landen eerder vast gestemd was. Het was dus niet te verwonderen, dat de berichten uit Rusland, over ernstige pogingen tot het sluiten van een wapenstilstand, een plotselinge stijging in het leven riepen, waarbij de marken weder het grootste avance behaalden. De slotnoteringen waren 11.10, 37.75, 41.—, 23.90 tegen de vorige week 10.95, 34.10, 40.15, 21.15.

WAAROM EEN RADIO-TELEGRAFISCHE VERBINDING MET INDIË.

„Dat Nederland een directe draadlooze verbinding met Indië moet hebben, staat thans bij zóó velen onvoorwaardelijk vast, dat het haast overbodig schijnt, de vraag van het „waarom” te bespreken. En toch is dat een vraag van buitengewoon gewicht, van welker beantwoording afhangt de geheele geest, waarin het probleem der tot stand bringing van die verbinding zal worden ter hand genomen.

Uit het juist verschenen antwoord van den minister van Waterstaat op vragen te dezer zake van het lid der Tweede Kamer den heer IJzerman, een antwoord, dat hierin excelleert, dat het bindt tot niets, is omtrent dien geest van aanvatten der aangelegenheid niet heel veel af te leiden. Het ligt „bij uitvoerbaarheid van het plan” op den weg van den staat, maatregelen te nemen, waardoor de verbinding „kan” worden onderhouden, zegt de Minister.

Men zou daaruit kunnen lezen: de uitvoerbaarheid van het plan moet eerst worden aangetoond; zolang dat niet buiten ons om is gebeurd, hebben we er niets mee van doen; we verzetten geen stap om het zelf te onderzoeken; en als het dan eenmaal mogelijk blijkt, dan neemt de staat de zaak in handen en brengt datgene tot stand, waarmee een verbinding kan worden onderhouden, hetgeen nog niet wil zeggen, dat die verbinding voor het publiek tengebruik zal wezen, of dat zij inderdaad als telegraafverbinding zal worden geëxploiteerd, maar even goed kan beteekenen, dat men den geheelen boedel laat staan te verroesten, om alleen in geval van nood te kunnen worden gebruikt.

Hetgeen meer en meer uitlekt over wat de diligentie der regeering te dezer zake en de meest mogelijke

voortvarendheid, welke de minister van Waterstaat verder belooft, tot dusver heeft uitgewerkt, geeft nu wel den indruk, dat men voor zulke absurditeiten, geen vrees behoeft te koesteren, maar de ruimte, welke het antwoord laat voor volslagen negatieve verwachtingen, teekent toch wel een gemis aan warmte voor de zaak, dat scherp afsteekt bij vroegere regeeringsverklaringen bij monde van den minister van Koloniën. Is dan de behoefte aan een draadloze verbinding met Indië een waan van den dag, waaraan, ja eenige concessies worden gedaan, maar in voldoende langzaam tempo om — nadat de gemoederen bedaard zullen zijn — er weer van af te kunnen zien?

Er bestaat reden voor die vraag omdat de belangstelling in de onderneming voor een groot deel verband houdt met de kwade ervaringen met het kabelverkeer, in dezen zeer buitengewonen tijd van wereldoorlog opgedaan.

Met conclusies uit die ervaringen van dezen geheel abnormalen tijd moet men voorzichtig wezen. Het is even gevaarlijk om te zeggen: dergelijke omstandigheden zullen zich toch nooit weer voordoen, als om van het standpunt uit te gaan: tot elken prijs moeten wij maatregelen nemen om nooit weer in zulk een toestand te kunnen geraken. In het eerste geval kan het wezen, dat men zich aan een noodlottige illusie overgeeft. In het andere geval dreigt men een groot deel der volkskracht te gaan vastleggen in kostbare maatregelen, die in een nieuwe wereld na den oorlog overbodig en nutteloos kunnen blijken.

Wanneer de vraag omtrent het belang der draadloze verbinding met Indië een vraag was, die enkel door onze oorlogservaringen werd beheerscht, dan zou — afgezien van de mogelijkheid eener oogenblikkelijke tot stand bringing — zeer veel reden bestaan om de ontwikkeling der internationale toestanden na den oorlog eerst maar eens af te wachten.

Maar juist omdat sommigen de zaak zó zouden kunnen inzien, juist omdat dit de verklaring zou kunnen wezen van de olympische kalmte, welke in bepaalde kringen ten aanzien van het ter hand nemen van de uitvoering bestaat, een kalmte, die weer sterk afsteekt bij de publieke opinie in dezen, daarom is het van belang, dit nationale werk los te maken van de indrukken van den dag.

De aandrang om te komen tot een radiotelegrafische verbinding met Indië dateert toch ook geenszins van dezen oorlog. Lang daarvoor, toen technisch alleen nog sprake was van een verbinding met tussenstations, toonden handel en financieele wereld reeds krachtige belangstelling in zulk een verbinding. Dat zij commercieel niet levensvatbaar werd geacht en dat zelfs bij een onderzoek tijdens den oorlog een meer eenvoudige draadloze verbinding met Amerika voor particuliere exploitatie, naar de bestaande verkeersgegevens, niet rendabel werd bevonden, is een andere kwestie, waarover straks.

Het groote moment in deze, waardoor de belangstelling plotseling algemeen werd, is niet de oorlog geweest, maar het toevallig met de ontreding van het kabelverkeer tijdens den oorlog gelijktijdig opdoemen der technische mogelijkheid van de *directe* verbinding zonder tussenstations. Daarop valt alle nadruk, want daardoor is eerst een werkelijk eigen, nationale verbinding — „onafhankelijk van andere landen”, zooals de minister van Waterstaat het uitdrukt — mogelijk geworden en in verband daarmee: de onderneming ervan van Staatswege.

Over de beteekenis van dit laatste kan nog weer verwarring ontstaan. Het lag voor de hand, bij het opkomen van het plan voor de directe verbinding zwaar gewicht te hechten aan het feit, dat zij in tegenstelling met de verbinding met tussenstations een overwegend *politiek* belang verkreeg voor een koloniale mogendheid als Nederland. Dit politiek belang hangt nauw samen met, en wordt daardoor bijzonder geprononceerd in, buitengewone omstandig-

heden als die wij nu beleven. Als dus dit politiek belang de éénige reden was waarom een draadloze verbinding met Indië gewenscht lijkt, dan zou de onderneming er van door den staat inderdaad komen te behooren tot die ondernemingen, ten aanzien waarvan men de ontwikkeling der wereldorde na den oorlog beter zou kunnen afwachten, wanneer men er althans niet op staanden voet mee zou kunnen gereed komen om er nog in deze omstandigheden nut van te trekken. Meer rationeel is het evenwel om de beschouwing geheel om te keeren.

Siuds het oogenblik, dat de verbinding overwegende politieke beteekenis kan verkrijgen in bepaalde omstandigheden, waarvan niemand weet, of zij zich niet later zullen herhalen, moet de Staat zich alle zeggenschap over die verbinding verzekeren. Maar dan valt naast de vraag of de politieke beteekenis alléén reeds de tot standbrenging zou wettigen, de vraag te overwegen of de onderneming der zaak door den Staat niet om niet-politieke redenen een eisch is van een goede zorg voor het gewoon verkeer in de toekomst. Onderneming van staatswege staat dus voor de *directe* verbinding, als zij er kan en moet komen, in elk geval op den voorgrond. Maar dit wil volstrekt niet zeggen, dat het daarom uitsluitend een politieke verkeersweg zou moeten zijn, of dat zelfs de politieke beteekenis der verbinding haar *voornaamste* rechtvaardiging zou wezen! De staat kan — nu er sprake is van een directe verbinding — de tot stand koming niet aan particulieren overlaten, maar moet nu ook bij de overweging der plannen de belangen van het handels- en publiekverkeer in alle volheid laten wegen.

Zoo even was sprake van niet-rentabiliteit van draadloze verbindingen als commercieele ondernemingen. Volgens den staathuishoudkundigen regel, dat een niet-rendabele onderneming geen bestaansrecht heeft, zou bij het bestaande naaste uitzicht de radiotelegrafische verbinding met Indië, als verbinding ten dienste van publiekverkeer, misschien gerekend moeten worden, geen recht te hebben om het levenslicht te aanschouwen. Maar ten aanzien van de zorg voor het tot stand brengen van verkeersmiddelen gelden voor den staat argumenten eener hogere orde, waarbij men wat verder ziet.

Zelfs wanneer een uitbreiding van het telegrafisch verkeer tusschen Nederland en Indië vooralsnog niet waarschijnlijk ware, zou ons land ook voor normale omstandigheden zijn positie ten opzichte van de regeling van het wereldtelegraafverkeer zeer versterken door het bezit eener geheel onafhankelijke lijn. Vroeger is uit dat oogpunt de deelneming in een niet-Engelschen kabel tot stand gekomen. Een eigen radiotelegrafische verbinding beteekent in dat opzicht méér. Zelfs wanneer de radiotelegrafische verbinding commercieel, en wat de snelheid en zekerheid van het verkeer betreft, niet ten volle zou kunnen concurreren met de kabels, zou zij in het genoemde verband belangrijke waarde behouden. Maar er is geen enkele reden om de geheele zaak enkel en uitsluitend op de allerkleinste wijze te beschouwen.

De snelle gang der ontwikkeling in het Oosten, die eenmaal is ingetreden, doet binnen afzienbaren tijd stellig een grooter verkeer verwachten. Een bevordering van dat verkeer langs banen, die direct naar het moederland voeren, is een zaak van de hoogste *commercieel-politieke* beteekenis. Technisch gaat de ontwikkeling der radiotelegrafie zó snel, dat niet alleen nu reeds de uitvoerbaarheid eener directe verbinding vaststaat, maar dat ook geen enkele reden bestaat, waarom die verbinding niet zeer spoedig gedurende het volle etmaal bruikbaar zal blijken en niet elk oogenblik de verwezenlijking van sneltelegrafie, zelfs over zó groote afstanden mag worden verwacht. In dat laatste geval wordt de mogelijkheid gegeven om er wél op direct rendabele wijze mee te concurreren tegen de kabels, er een in alle opzichten minstens gelijkwaardige verbinding van te maken.

Wat betreft het feit, dat de minister van Water-

staat in zijn antwoorden aan den heer IJzerman nog zeer voorwaardelijk spreekt over de „uitvoerbaarheid” van het plan — dit kan onmogelijk beteekenen, dat aan de *technische* mogelijkheid der directe verbinding nog zou moeten worden getwijfeld. Het kan alleen beteekenen, dat men zich nog niet zeker gevoelt, op dit oogenblik de benodigde inrichtingen uit het buitenland te kunnen verkrijgen.

Van den geest overigens, waarin de uitvoering wordt ter hand genomen hangt hierom veel af: omdat bij een uitsluitend vooropstellen der politieke beteekenis en een wegcijferen der beteekenis voor commercieel doen al, de redeneering deze zou kunnen zijn: „we verkeer, heele reeneering meer dan genoeg, wanneer we een verbinding zien te verkrijgen, die gedurende een paar der voor het verkeer gunstige nachturen tamelijk zeker is; meer hebben we niet noodig.”

Dat zou van klein inzicht en zeer weinig kijk op de toekomst getuigen. In alle landen der wereld is menoende met draadloze verbindingen voor transoceanisch verkeer, ook in landen als Spanje, Noorwegen, Zweden, waarvan moeilijk kan worden gezegd, dat zij er zóó veel belang bij hebben als Nederland als groote koloniale mogendheid.

Nederland mag deze zaak niet half doen, wat van een al te eenzijdig op den voorgrond stellen van de politieke beteekenis het uitvloeisel zou kunnen wezen. Wil men ook een bevordering van het handelsverkeer en het persverkeer tusschen Nederland en Indië mede begrijpen onder dat politiek belang, dan is het enkel een quaestie van een woord en dan kan men de zekerheid hebben, dat ook dadelijk de onderneming zoo groot wordt opgevat als op dit oogenblik mogelijk is, zóó dat zij reeds in haar aanleg op den mogelijken en gewenschten groei wordt berekend.

Het inzicht in het „waarom” van deze zaak is van vitale beteekenis voor de ontwikkelingsmogelijkheden, die haar worden gegeven, en die de staat als ondernemer haar kan en moet geven.

J. CORVER.

Den Haag.

DE ECONOMISCH-GEOGRAFISCHE STANDPLAATS VAN HOOGOVENS EN STAAL- FABRIEKEN.

Ofschoon over de oprichting in Nederland van een hoogoven en walswerk in dit weekblad reeds eenige belangrijke artikelen verschenen zijn¹⁾, komt het mij voor, dat de belangstelling van deze gewichtige zaak toch wel van dien aard zal zijn, dat voor de verschijsning van de onderstaande beschouwingen nog aanleiding bestaat.

Het spreekt vanzelf, dat de ertsverwerkende ijzerindustrie alleen daar tot groote ontwikkeling komt, waar de omstandigheden voor het bedrijf gunstig zijn. Zeer in het algemeen zijn de omstandigheden het gunstigst, wanneer de volgende 2 voorwaarden vervuld zijn:

1. goedkope grondstoffen; 2. een goede markt voor den afzet van de vervaardigde producten. Daar nu voor de ertsverwerkende ijzerindustrie de benodigde grondstoffen in overwegende mate bestaan uit ijzererts en uit kooks (kookskolen), kunnen wij voor de genoemde 2 voorwaarden ook schrijven:

a. goedkoop ijzererts; b. goedkope kooks (kookskolen); c. een goede markt voor den afzet van de vervaardigde producten. Wij willen nu eens nagaan in hoeverre de op verschillende plaatsen van de wereld gevestigde ertsverwerkende ijzerindustrie deze 3 voorwaarden vervuld vindt.

In de eerste plaats wenschen wij nu de aandacht te vestigen op de onder c. genoemde voorwaarde. De vervaardigde producten worden in hoofdzaak geleverd aan de ijzerindustrie, de constructiefabrieken, de bouwbedrijven, spoorwegen en scheepswerven. Zij vinden in hoofdzaak afzet in de groote industriecentra. Waar zijn deze ontstaan? In het algemeen daar waar

bedrijfskracht goedkoop is op te wekken. Daar waar de groote industrie centra zijn verrezen en waar dus de voorwaarde c. voor het ontstaan van een ertsverwerkende ijzerindustrie vervuld is, is in het algemeen de krachtbron goedkoop. Zonder nu de beteekenis van olie als krachtbron voor bepaalde landstreken uit het oog te verliezen en zonder ook te ontkennen, dat in bepaalde landstreken de waterkracht de steenkool kan vervangen als opwekker van waterkracht, mogen wij toch wel zeggen, dat in zeer overheerschende mate de vraag of, ergens goedkope kracht kan worden opgewekt, beheerscht wordt door de vraag, of aldaar goedkope steenkolen aanwezig zijn en, in het algemeen gesproken is, de stelling dan ook juist, dat daar waar steenkolen goedkoop en overvloedig zijn, de groote industrie centra ontstaan. Nu zijn niet alle steenkolen kookskolen en het is dan ook niet juist, dat daar waar goedkope steenkool voor industriedoeleinden aanwezig is, ook goedkope metallurgische kooks is te vervaardigen. Het zou echter te ver voeren en onnoodig zijn dit onderscheid tusschen industriekolen en kookskolen nader te analyseeren. Een feit is, dat in het algemeen de landen en landstreken, die rijke kolenbeddingen bezitten, ook de grondstof bezitten, die voor de vervaardiging van metallurgische kooks noodig is.

Zoo zien wij dus, dat in die streken waar overvloed van steenkolen is en waar dientengevolge industrie centra zijn gegroeid, twee van de 3 voorwaarden voor het ontstaan van een ijzererts-verwerkende grootindustrie vervuld zijn, n.l. goedkope kookskolen en een goede markt voor den afzet van het vervaardigde product.

Thans blijft nog één voorwaarde over, n.l. de aanwezigheid van goedkoop ijzererts. Nu is het echter dusdanig met de vindplaatsen van ijzererts gesteld, dat deze slechts bij uitzondering in de onmiddellijke nabijheid liggen van de uitgestrekte steenkolvelden. In Engeland is dit het geval, doch de inheemsche ertsproductie voldoet nog slechts in de helft van de behoeften van de ertsverwerkende industrie. In Duitschland is het grootste industrie centrum in Westfalen gelegen, terwijl de erts van het Siegerland slechts een zeer klein gedeelte van de behoeften der hoogovens dezer streek dekken. Silezië is nagenoeg geheel op geïmporteerde erts aangewezen. In Frankrijk liggen de kolenmijnen voornamelijk in het N.W., de ertsmijnen in het N.O. van het land. In Amerika moeten de ertsen als regel over een afstand van 1000 K.M. vervoerd worden naar de hoogovens. Inderdaad mogen wij wel zeggen, dat het tot de uitzonderingen behoort, als de 3e voorwaarde tegelijk met de beide andere vervuld wordt, terwijl, waar dit oorspronkelijk het geval was, de ertsverwerkende industrie een vlucht heeft genomen, die haar toch ook afhankelijk heeft gemaakt van over grooten afstand aangevoerd erts.

Wij zien dus uit het voorgaande, dat de algemeene regel is geweest, dat de ertsverwerkende industrie voor haar behoeften aan ijzererts op aanvoer over min of meer groote afstanden was aangewezen. De regel geldt, dat het erts gebraken de steenkolen en niet omgekeerd, dat de steenkolen gebraken worden naar het erts.

Dit wordt door de statistiek ten overvloede bewezen. Dit hierachter opgenomen staat, die gegevens bevat over de steenkolenproductie en -consumptie in verschillende landen, alsmede over de ijzerertsproductie en de productie aan ruwijzer in diezelfde landen, licht dit toe. Zweden en Spanje, ertsrijke, doch steenkolen-arme landen, hebben geen groote ertsverwerkende industrieën kunnen ontwikkelen. Wel produceert Zweden staal van uitnemende qualiteit, doch in betrekkelijk geringe hoeveelheden. Daarentegen hebben Engeland en Duitschland, beide steenkolenrijke landen, hun productie van ruwijzer opgevoerd tot een cijfer, ver in excès van wat uit eigen erts zou kunnen worden gewonnen. België, zonder ijzererts, doch rijk aan kolen, heeft een jaarlijksche productie van 2.300.000 ton ruwijzer. Beschouwt men de landen niet als geheel, doch onderscheidt men de afzonderlijke

¹⁾ Zie No. 95 pag. 785, No. 96 pag. 812, No. 97 pag. 825.

Landen.	Steenkolenproductie in 1912 in tonnen.	Productie per hoofd van de bevolking in tonnen.	Saldo import.	Saldo export.	Verbruik p. hoofd van de bevolking in tonnen.	Ijzererts		Ruwijzer.		
						Productie in 1912 in tonnen.	Equivalent aan ruwijzer in tonnen.	Productie in tonnen.	Productie uit geïmporteerd erts in tonnen.	Gehalte van geëxporteerd erts in tonnen.
Gr. Brittanje en Ierland ..	265.000.000	5,71	—	86.000.000	3,83	14.010.000	4.520.000	9.030.000	4.505.000	—
Duitschl.en	256.000.000	3,87	—	31.000.000	3,4	32.710.000	10.820.000	17.850.000	7.030.000	—
Luxemb..	23.000.000	3,03	2.800.000	—	3,4	167.000	60.000	2.300.000	2.240.000	—
België...	41.140.000	1,04	19.800.000	—	1,54	19.160.000	7.600.000	4.870.000	—	2.730.000
Frankrijk..	360.000	0,06	5.000.000	—	0,96	6.700.000	4.170.000	700.000	—	3.470.000
Zweden ..	4.140.000	0,21	2.670.000	—	0,34	9.133.000	4.450.000	ca. 450.000	—	ca. 4.000.000
Spanje....							ca.			
Vereenigde Staten ..	485.000.000	5,07	—	25.000.000	4,8	58.050.000	29.500.000	30.200.000	ca. 700.000	—

1) Waarvan 81.000.000 tonnen bruinkool.

landsdeelen, dan wordt de gestelde regel nog verder bevestigd. In Duitschland is een groot industrie-centrum met ertsverwerking in Silezië, samenvallende met het kolenbekken daar ter plaatse. In Oostenrijk is de industrie in Bohemen en Opper-Silezië geconcentreerd nabij de kolenvelden, ofschoon de ertsen hoofdzakelijk uit Stiermarken komen. Amerika verwerkt zijn ertsen hoofdzakelijk in Pennsylvania en Illinois, de voornaamste kolenproducerende staten, ofschoon ze in Minnesota en Michigan gewonnen worden. Natuurlijk is dit geen vaste wet, waarop geen inbreuk mogelijk is. Als voornaamste afwijking op de algemeenen regel zou gewezen kunnen worden op het Minette-gebied, waar in groote hoeveelheden kooks wordt aangevoerd, ten einde de ertsen plaatselijk te verwerken. Hier hebben wij evenwel te doen met bijzondere omstandigheden. De aangevoerde kooks komt uit Westfalen en wordt geleverd in ruil voor erts. De kooks is feitelijk een terugvracht op de ertsleveringen naar den Beneden-Rijn.

Hoe het zij, uit al het voorgaande wordt de stelling bevestigd, dat de ijzerertsverwerkende industrie het niet schuwt afhankelijk te zijn van den aanvoer van erts van grooten afstand en vaak vanuit andere landen, indien zij gunstig gelegen is ten opzichte van den aanvoer van goedkope kooks en over een goede markt beschikt voor den afzet van haar producten.

Dit resultaat onzer beschouwingen is, enkel en alleen van het standpunt der hoogoventechniek bekeken, verrassend. Immers voor de vervaardiging van 1 ton ruwijzer zijn 2 à 3 ton erts noodig (naar gelang van het ijzergehalte) en slechts ca. 1 ton kooks (hoogstens 1,5 ton kookskolen). Waar het transport van kookskolen niet bezwaarlijker of duurder is dan dat van erts, zou het voor de hand liggen te vermoeden, dat men de kolen naar het erts zou brengen en niet omgekeerd. Inderdaad geschiedt dit echter, zooals beoogd, in het algemeen niet. De ertsverwerkende ijzerindustrie is de hoeksteen, waarop alle andere grootindustrie moet worden opgebouwd, deze laatste ontstaat doorgaans daar waar de beschikking bestaat over goedkope kolen en zoo beheerscht de plaats, waar de grootindustrie gecentraliseerd is, tevens de plaats waar als regel de hoogovens verrijzen zullen.

Hebben wij in het voorgaande den algemeenen regel vastgelegd, die vóór de ontwikkeling van de groot-ijzerindustrie van belang is geweest, thans moeten wij een oogenblik de aandacht wijden aan de afwijkingen op dezen algemeenen regel.

De algemeene regel, dien wij vonden, wordt ook wel uitgedrukt in de bekende stelling: „Eisen reist zu Kohlen“. De ontwikkeling van de groot-ijzerindustrie van den lateren tijd tast deze stelling in haar algemeenheid weliswaar niet aan, doch bewijst, dat zij vooral niet voor elk bepaald geval als een dogma moet worden toegepast. In den lateren tijd zijn talrijke hoogovens opgericht op plaatsen, waar niet de aanwezigheid van kolen, doch waar de aanwezigheid van goedkoop erts of de aanwezigheid van een goede markt voor den afzet van de vervaardigde producten den doorslag gaf. Voor geen van deze verspreide bedrijven echter

verloor de kolenbasis haar beteekenis, alleen overwogen bij de keuze van de plaats van vestiging een of beide van de andere genoemde factoren. In het bijzonder is het nu interessant te zien, hoe langs de kusten van Duitschland en Frankrijk hoogovenbedrijven zijn ontstaan; sommige met en sommige zonder verdere verwerking van het ruwijzer tot staal en walsproducten. In Duitschland vinden wij deze bedrijven in Stettin, Lübeck, Bremen en Emden. Zij hebben zich door de keuze van de plaats van vestiging verwijderd van de kolen, (Engelsche kolen waren vóór den oorlog in de genoemde plaatsen goedkoper te betrekken dan Duit-sche kolen) en zij zijn genaderd tot de ertsen. Zij konden dit doen, omdat zij voor hun producten in de nabijheid van het werk een markt vonden. Wie den algemeenen regel dan ook goed begrijpt, ziet in dit verschijnsel geen tegenstrijdigheid, doch beseft, dat deze uitmiddelpuntige ijzerertsverwerkende bedrijven thans ontstaan kunnen, omdat de machtige industrie, die in de nabijheid van de kolenvelden van Duitschland gegroeid is, zich in steeds wijder kringen om het centrum heen gelegd heeft. Daardoor komen thans voor de vestiging van hoogovens en staalfabrieken landstreken in aanmerking, die nog voor korten tijd ongeschikt waren.

In een volgend artikel willen wij nagaan in hoeverre de oprichting van een hoogovenbedrijf met bijbehorende staal- en walsfabrieken in Nederland met deze voorwaarden rekening houdt.

K.

30 November 1917.

HET WETSONTWERP INZAKE HET HOOGOVEN-, STAAL- EN WALSWERK.

Het wetsontwerp, in welks eenig artikel de Minister van Financiën gemachtigd wordt voor een bedrag van f 7.500.000 deel te nemen in het maatschappelijk kapitaal eener naamloze vennootschap tot oprichting en exploitatie van een Nederlandsch hoogoven-, staal- en walswerk, is thans ingediend. Een overzicht van het voorstel volgt hieronder.

In de memorie van toelichting, welke de ondertekening draagt van den minister Treub, wordt ter motiveering van de staatsdeelneming het bij het plan betrokken algemeen karakter op den voorgrond gesteld. De steller der toelichting ziet dit algemeen belang in de mogelijkheid, welke aldus voor onze hoogontwikkelde metaalindustrie, in het bijzonder den scheepsbouw, en voor vele andere bedrijven zal worden geopend, althans ten deele de benodigde grondstoffen (in het bijzonder de zoogenaamde walsproducten) uit het eigen land te betrekken. Met het comité acht de Regeering voor de productie dezer grondstoffen in Nederland de natuurlijke economische voorwaarden aanwezig, zoodat op goede gronden de levensvatbaarheid van het bedrijf, derhalve de mogelijkheid om zonder kunstmatige bescherming de exploitatie vrucht-dragend te voeren, kan worden aangenomen.

Aan de eenigszins karige motiveering dezer stelling — waarbij de bredere economische en handelspolitieke kant van het vraagstuk onbesproken blijft, — zij het volgende ontleend:

„De plannen beoogen de oprichting van een krachtig, modern ingericht werk, dat grootendeels overzeesche ertsen zal verwerken. Het zal uit dien hoofde aanbeveling verdienen het werk te plaatsen aan grootscheepvaartwater nabij de kust. Het uit deze ertsen te verkrijgen eind-product zal voornamelijk „kwaliteitsmateriaal” zijn, hetwelk de voornaamste grondstof voor den scheepsbouw uitmaakt. Het verbruik van dit materiaal door de Nederlandsche werven is zeer aanzienlijk — in de jaren 1913 en 1915 onderscheidenlijk rond 150.000 en 160.000 ton — en neemt steeds toe. Ook voor andere doeleinden, zooals brugbouw en de vervaardiging van stoomketels, alsmede ter voldoening aan verschillende behoeften van leger en vloot, vindt dit materiaal op uitgebreide schaal toepassing. Het binnenlandsch gebruik waarborgt derhalve eene ruime vraag naar het hoofdproduct van het bedrijf, waarbij het goedkope watertransport naar de werven een belangrijken factor vormt. Ook voor eventueelen export is de gedachte ligging van het werk aan grootscheepvaartwater zeer gunstig te achten.”

De memorie van toelichting wijst vervolgens op het ertsvervoer door ons land en op het feit, dat de productie van voor de cokesbereiding geschikte vetkolen door de staatsmijnen in Limburg binnen enkele jaren de geraamde behoefte van het hoogovenwerk (plm. 300.000 ton) belangrijk zal overtreffen.

De productie van het walswerk is voorloopig op ongeveer 150.000 ton gesteld, waarvan 100.000 à 120.000 ton scheepsbouw materiaal en 50.000 à 30.000 ton materiaal voor andere doeleinden. Voorts zal een deel der hoogovenproductie als ruwijzer — eveneens kwaliteitsmateriaal worden afgezet, terwijl naast het hoofdbedrijf een aantal nevenbedrijven zullen staan tot winning en verwerking van bijproducten, die als grondstoffen voor verschillende industrieën in Nederland zullen gebezigd kunnen worden. Van groot belang acht de M. v. T. de verwerking van hoogovenslakken tot cement, welk bouw materiaal in Nederland in groote hoeveelheden gebruikt wordt.

De steun der Regeering zal volgens het ontwerp bestaan in deelneming voor een bedrag van f 7.500.000 in het gewone aandeelenkapitaal van f 24.500.000. Behalve deze gewone aandelen is nog een preferent aandeelenkapitaal van f 500.000 (100 aandelen van f 5000) uitgegeven, hetwelk evenals het gewone aandeelenkapitaal ten volle geplaatst is. In het preferent aandeelenkapitaal heeft de staat geen deel.

Blijkens de overgelegde ontwerp-statuten zijn de gewone aandelen aan toonder met mogelijkheid van tenaamstelling. De preferente aandelen luiden daarentegen alle op naam, terwijl alleen houders kunnen zijn:

a. Nederlanders, woonplaats hebbende in Nederland;

b. Vennootschappen onder firma, in Nederland gevestigd, waarvan de meerderheid der vennoten voldoet aan den eisch sub a.;

c. Commanditaire vennootschappen, in Nederland gevestigd, waarvan de meerderheid der hoofdelijk voor het geheel aansprakelijke vennoten voldoet aan den eisch sub a.;

d. Rechtspersonen, in Nederland gevestigd, waarvan de meerderheid der bestuurders en de meerderheid der commissarissen, zoo dezen er zijn, voldoen aan den eisch sub a.

Overdracht van preferente aandelen kan alleen geschieden, wanneer de vergadering van preferente aandeelhouders met den Regeeringscommissaris met tenminste $\frac{2}{3}$ der stemmen er mede genoeg neemt. Bij faillissement volgt vervallenverklaring.

Uitgegeven worden voorts ten hoogste 1250 oprichtersbewijzen, één voor elke f 25.000 geplaatst kapitaal en de overige 250 aan personen, die aan de voorbereiding werkzaam aandeel hebben gehad.

Het bestuur wordt gevormd door een Directie, bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van commissarissen, bestaande uit minstens

drie leden. Is er één directeur, dan moet deze Nederlander zijn. Bij twee directeuren geldt deze eisch voor den Voorzitter, bij een meerhoofdige Directie voor de meerderheid.

Commissarissen, van wie twee derden der leden Nederlanders moeten zijn in Nederland woonachtig, worden benoemd door de algemeene vergadering uit een bindende voordracht van twee personen opgemaakt door preferente aandeelhouders met den Regeeringscommissaris. De eerste maal worden directeur en commissarissen in de statuten benoemd.

Door den minister van financiën wordt een Regeeringscommissaris aangewezen, die in den raad van commissarissen en de algemeene vergadering een adviseerende stem heeft. Hij geniet noch loon noch tantième noch uitkeering bij liquidatie, ten laste der vennootschap. In de vergadering van preferente aandeelhouders met den Regeeringscommissaris brengt hij 43 stemmen uit.

Nadat uit de winst aan de preferente aandeelhouders 4 pCt. is uitgekeerd, wordt van het overblijvende 10 pCt. afgezonderd voor het reservefonds. Vervolgens wordt aan de gewone aandeelhouders een dividend van 5 pCt. uitgekeerd, waarna van de resterende overwinst 10 pCt. gaat aan commissarissen, 10 pCt. aan houders van oprichtersbewijzen, 5 of 10 pCt. aan de één- of meerhoofdige directie, terwijl de rest ter beschikking blijft van aandeelhouders.

De invloed der Regeering uit zich dus voornamelijk in de vergadering van preferente aandeelhouders met den Regeeringscommissaris, waarin de laatste dus met 43 stemmen staat tegenover de 100 aandelen in particuliere handen. Deze vergadering bezit enkele, niet onbelangrijke bevoegdheden, met name het opmaken der bindende voordrachten voor de benoeming van directeuren en commissarissen.

In het college van commissarissen heeft de Regeeringscommissaris daarentegen slechts een adviseerende positie. De bevoegdheden van commissarissen zijn van normalen omvang. Onder de gevallen, waarin hunne goedkeuring vereischt is, komen o.a. voor: het koopen of aanschaffen van onroerend goed, schepen, werktuigen of materieel, zoo de kosten een bedrag van f 100.000 te boven gaan, en voorts handelingen voor gemeene rekening met bijzondere personen of lichamen. Een vraag: Valt het zich aansluiten bij een vreemd syndicaat onder deze laatste omschrijving?

De bepalingen, die er toe strekken het Nederlandsch karakter der vennootschap te waarborgen zijn in bovenstaand overzicht weergegeven.

WINST AAN VERZEKERDEN IN HET LEVENSVZERKERINGBEDRIJF.

Reeds van oudsher kent het levensverzekeringbedrijf den strijd tusschen premiën met recht op aandeel in de bedrijfswinst en premiën zonder dat recht. Dat onderlinge en coöperatieve instellingen de bedrijfswinst weder onder de verzekeringnemers verdeelen, is natuurlijk en vanzelfsprekend. Maar dat naamlooze vennootschappen een deel van hun winst aan slechts een deel van hun verzekerden afstaan, past minder bij het karakter van de naamlooze vennootschap.

Hoe toch is de toestand: zoo goed als alle Nederlandsche naamlooze vennootschappen, die zich met de levensverzekering bezig houden, hebben een dubbel stel tarieven, één stel zonder winstaandeel, en één stel, dat wat duurder is, met recht op winst. Daartegenover staat dan de bepaling, dat een zeker percentage van de netto winst aan verzekeringnemers met recht op winstaandeel ten goede komt. Dat men hier veelal gebonden is aan een vast percentage, dat op geenerlei wijze verband houdt met de verhouding, die er bestaat tusschen het aantal polissen met en zonder recht op winst, doet al vreemd aan. Het eenige correctief, waarop men vertrouwt, is de praktijk van het bedrijf zelf: wordt de verhouding van met winst verzekerden tot de zonder winst verzekerden te klein en

dus ieders aandeel grooter, dan is dit een natuurlijke reclame voor den candidaat-verzekeringnemer een polis met winstaandeel te sluiten.

Deze min of meer abnormale toestand is bij vele instellingen een overblijfsel uit oude tijden. Het is te begrijpen, dat men, toen het levensverzekeringbedrijf nog in zijn kinderschoenen stond en over weinig ervaring beschikte, veiligheidshalve een hooge premie vroeg, die in den vorm van winstaandeel weer aan de verzekeringnemers terugvloede. Naarmate het echter meer en meer mogelijk geworden is den zuiveren netto kostprijs van een verzekering te benaderen, heeft de premie met winst een groot deel van haar beteekenis verloren.

Bijna overal in het buitenland echter is toch de premie met recht op aandeel in de winst blijven bestaan; men heeft zijn kracht er niet in gezocht in den loop der jaren de bruto premie te doen dalen, maar wel in het bedenken van talloze, soms vrij ingewikkelde, winstsystemen, om aan alle verlangens van het publiek tegemoet te kunnen komen. Als zoodanig vindt men hier ook even vele bewijzen van de plooibaarheid van het particuliere levensverzekeringbedrijf.

In Nederland daarentegen heeft het bedrijf zich ontwikkeld, in tegenstelling met al onze naburen, tot het overwegend voeren van een *zonder-winst-premie-politiek*. Dit is des te meer merkwaardig, omdat het levensverzekeringbedrijf van de „grootte” posten (over het volksverzekeringbedrijf spreek ik hier thans niet) hier te lande immer in felle concurrentie geleefd heeft met de buitenlandsche zusterinstellingen, een strijd, die steeds meer en meer ten gunste van het nationale bedrijf beslist wordt.

De premie met winst heeft voor de bedrijfsleiding ongetwijfeld een zekere aantrekkelijkheid. Vele moeilijkheden zijn daarmee te ondervangen, eventuele verliezen door afwijkingen in sterfte, rentevoet of andere grondslagen zijn zonder veel hoofdbrekens tegemoet te zien. Vooral als de premiën een flinken toeslag bevatten voor het recht op winstaandeel, kan men uit de hooge premie-ontvangst ongemerkt en geleidelijk groote reserves verzamelen. De vrijgevigheid bijvoorbeeld, door vele buitenlandsche instellingen betoond tegenover de slachtoffers van dezen oorlog, is alléén mogelijk, omdat er zeer groote reserves waren of omdat de in de toekomst te ontvangen zeer dure premie met winst toelaat een eventueel verlies spoedig in te halen.

Geeft men, zooals instellingen doen, die niet dan bij hooge uitzondering verzekeringen zonder winst afsluiten, alle of bijna alle bedrijfswinst aan de verzekeringnemers terug, dan heeft men daarmede tevens de moeilijkheid ondervangen, de verzekering zooveel mogelijk tegen kostprijs te leveren. Ook al kan het groote publiek den kostprijs nooit precies becijferen, omdat het onmogelijk is, dat de groote massa de techniek zóó zou beheerschen, toch is het zeker, dat men met een verzekering, die te duur is, onmogelijk het bedrijf tot den nu gekenden bloei had kunnen brengen.

Dat de bedrijfszekerheid zooveel grooter zou zijn bij een bedrijf met premiën met winstaandeel, kan ik niet toegeven. Er schuilt wel is waar een moeilijkheid in de *zonder-winst-premie* zóó te bepalen, dat deze wel even voldoende en niet even onvoldoende is, maar dat deze moeilijkheden onoverkomelijk zouden zijn, is allermintst toe te geven bij een zoo naar volmaking strevende techniek van het levensverzekeringbedrijf en bij een zoo ruime keuze voor de statistische grondslagen. De grootste moeilijkheid ligt hierin, dat men de grondslagen: sterfte, rentevoet, onkosten, e.d. voor een lange reeks van jaren in de toekomst vastlegt, althans voor de eenmaal afgesloten verzekeringen. In vergelijking met de vroegere toestanden is echter thans een voordeel, dat de levenslange verzekering, steeds meer verdrongen wordt door de gemengde verzekering, waarbij de verzekeringsduur beperkt is. Bovendien is er toch nog altijd veel kans, dat als er één grondslag in het nadeel van de instelling varieert, een andere dit in tegenovergestelden zin doet, bijvoorbeeld: onkosten en rentevoet.

Nadeelen aan het voeren van een met-winst-premie-politiek zijn er vele. Ten eerste voert reeds het rechtmatig verdeelen van de winst onder de verschillende categorieën van verzekerden tot moeilijkheden en in elk geval tot meerdere administratie en duurder beheer. Premiën zonder winst brengen een gegarandeerde bedrijfszuinigheid mede, bij premiën met winst is men te licht geneigd de onkosten op te voeren. Ik behoeft slechts te wijzen op de in Duitschland en Oostenrijk gangbare agenten-provisies, die ten onzent gelukkig nog lang niet die hoogte bereikt hebben.

Alle met-winst-systemen geven den vertegenwoordigers van de verzekeringinstellingen aanleiding tot het doen van beloften en voorspiegelingen, die later teleurstelling brengen. De Amerikaansche instellingen hebben zich daar vroeger sterk aan schuldig gemaakt, vooral zij die werkten met de uitgestelde bonus. De winst toch zou volgens dit systeem eerst aan het einde van den verzekeringsstermijn uitgekeerd worden onder de dan nog levende verzekerden, en was dus inmiddels regelmatig aangegroeid. Het bitter tegenvallen van indertijd gedane beloften blijkt nu nog herhaaldelijk ontevreden verzekerden te maken, zeer ten nadeele van het bedrijf in het algemeen.

Het levensverzekeringbedrijf toch, dat meer nog dan eenig ander bedrijf, gebaseerd is op goede trouw, behoort alles te weren, wat aan die goede trouw twijfel zou kunnen doen ontstaan. Op dien grond moest ook, kort voor den oorlog, het Deutsche Aufsichtsamt beperkend ingrijpen om de winst-voorspiegelingen van de onder zijn voorgedij staande instellingen in meer bescheiden banen te leiden. Toch kwam nog kort geleden mij een geval ter oore, dat op winstvoorspiegelingen een hel licht werpt. Men raadt aan bij een Deutsche instelling een Markenpolis te sluiten met winstaandeel, tegen een eenige premie. Men betaalt dan nu de Marken-koopsom met zowat de halve waarde, zoo wordt gerekend, maar als de uitkeering komt, zullen deze wel weer de volle waarde vertegenwoordigen. Ook alle winstaandeelen, die pas over eenige jaren zullen beginnen, worden tegen een normalen markenkoers genomen, dan worden alle bedragen bijeengeteld, (zonder er op te letten vaak, dat toekomstige uitkeeringen tot hare contante waarde herleid dienen te worden) en als resultaat komt een verzekering, die bijna gratis wordt aangeboden!

Hierbij vergeet men echter te vertellen: dat de voorspiegelde winsten allermintst gegarandeerd zijn en bovendien: bij voortijdig overlijden — juist de reden, waarom men een levensverzekering sluit — zijn nog geen of weinig winstaandeelen genoten, en als dan de Mark niet al zéer in waarde gestegen, is men duur verzekerd geweest.

Nog in het midden latend in hoeverre het goed is, dat het levensverzekeringbedrijf propaganda maakt voor marken-speculaties, vertroebelen de winstvoorspiegelingen zeer zeker deze transacties. Dergelijke ongewenschte toestanden komen bij een *zonder-winst-premie-politiek* niet voor.

Bij dit alles komt nog, in tijden als deze, de zeer gerechte twijfel van de met winst verzekerden of het winstaandeel waaraan men tot heden gewend was, in de toekomst niet veel minder zal worden. Rumor in casa is er bijvoorbeeld bij de in Duitschland verzekerden bij Amerikaansche instellingen. De Deutsche wet verplicht de buitenlandsche maatschappijen wel tot zekerheidsstelling van de wiskundige reserve van de verzekering zelf, maar niet van de winstaandeelen of winstreserven. Bovendien komt ook geen enkele instelling in de oorlogvoerende landen zelf er geheel zonder kleerscheuren af: een te verwachten blijvende duurte zal de onkosten ongunstig beïnvloeden, de sterfte zal in de komende jaren wel minder gunstig zijn, van allen is de organisatie uitéengerukt. Zoo zouden er een groot aantal punten te noemen zijn, die pessimisme motiveeren. Redenen tot optimisme zijn er ook wel, onder anderen de stijgende rentevoet. Dat het bij inspanning van alle krachten nog wel mogelijk is flinke zaken te doen, leert het resultaat, door de Oos-

tenrijksche instellingen behaald bij hun verbinding van oorlogsleening en levensverzekering, in den vorm als hier vroeger ¹⁾ besproken is (men spreekt van ongeveer een half milliard aan nieuw verzekerd bedrag!)

Al laat zich over de meer directe ontwikkeling van het levensverzekeringbedrijf in het oorlogvoerende buitenland lang en breed praten, een feit is het, dat men met vermindering van de winstaandeelen van vóór 1914 rekening zal hebben te houden. In Engeland bijvoorbeeld heeft nu reeds de eene instelling voor en de andere na, een premietarief zonder winstaandeel gepubliceerd, dat door het publiek blijkbaar gretig opgenomen wordt. Deze nieuwe tarieven zijn inderdaad zeer billijk en het zal van belang zijn na te gaan of deze ook na den oorlog zullen blijven bestaan of niet.

Een ander nadeel van de met-winst-premiën en vooral van de daarmee samenhangende schijnbaar groote winsten, is het feit, dat de fiscus in tijden als deze, er zoo begeerige blikken naar werpt. De niet deskundige vergeet toch maar al te vaak, dat deze winsten maar *schijnbaar* zijn. In Engeland wordt bijvoorbeeld thans reeds het levensverzekeringbedrijf ernstig getroffen door de belasting op de opbrengsten van de coupons; wel heeft men deze bittere pil, verguld door patriotisme, manmoedig geslikt, maar of op den duur verzet uit kan blijven? In Duitschland siddert men, zooals de vakpers getuigt, steeds weer opnieuw voor de telkens weer opduikende projecten van belastingspecialiteiten. Ons zelf ligt een ministeriele vergissing nog maar al te versch in het geheugen!

Eén voordeel ten slotte wil ik nog naar voren brengen van de premie zonder winstaandeel: de levensverzekering beantwoordt daardoor veel meer aan hare doel. Door de lagere premie toch is het mogelijk, dat in het algemeen het verzekerd bedrag hooger kan zijn, zonder dat het budget van den verzekerde in de eerste jaren noodeloos zwaar belast wordt door de naast de verzekering optredende winstspeculatie. Dit heeft toch met levensverzekering, d.i. dekken van risico, niets te maken.

Alles bijeen genomen is het daarom zeer toe te juichen, dat het Nederlandsche nationale bedrijf zich zóó ontwikkeld heeft, dat de polissen, afgesloten zonder recht op aandeel in de winst, verre de meerderheid vormen. Zoozeer toont ons publiek de voorkeur voor de lage zonder-winst-premiën, dat zelfs onderlinge instellingen hier te lande een tijdlang premiën zonder winstaandeel hebben gekend. Thans hebben eenige der belangrijkste onderlinge bedrijven hun premie zoo verlaagd, dat de nivelleerende werking van het winstaandeel in de toekomst van veel minder belang zal moeten worden. Waar dus nu bij Nederlandsche instellingen levensverzekeringen met winstaandeel gesloten worden, is dit meer een speculatie van ondergeschikt belang. De sommen, die men er mede verliezen of winnen kan, zijn van geringe grootte in verhouding tot de verzekerde bedragen zelf. Een vergelijking van ons nationale bedrijf met dat in het buitenland valt in dit opzicht dus geenszins ten nadeele van eerstgenoemd uit.

Dr. A. O. HOLWERDA.

DE TWEDE AMERIKAANSCH VRIJHEIDSLEENING.

Het is er in de maand October in Amerika erg op zijn Amerikaansch toegegaan. „Make your dollars fight for Liberty!” zoo klonk het door den lande bij den aanvang der „nation-wide campaign”, die werd op touw gezet om de \$ 3.000.000.000 bij elkaar te krijgen. En de dollars zijn bij millioenen en nogmaals millioenen komen aanrukken. Ze vormen echter nog slechts de voorhoede van de ontzaglijke massa's, die zullen noodig zijn. Gov. Strong sprak van 13 à 15 milliard dollar, welke de regeering nog vóór 30 Juni 1918 hebben moest. We kunnen dus nog meerdere vrijheidsleeningen verwachten. Met het oog hierop, is het

niet van belang ontbloeit eens een oogopslag te werpen op de tweede leening, waarvoor de inschrijvingen open stonden van 1—27 October.

De regeering vroeg \$ 3.000.000.000, maar ze kon ook wel meer gebruiken. Dit blijkt uit het recht, dat zij zich voorbehield om van het overteekende bedrag de helft nog toe te wijzen. In de circulaire van het Treasury Department wordt de leening genoemd: 10—25 year 4 pCt. convertible Gold Bonds. Die benaming geeft beknopt haren aard aan. De bonds zijn, evenals bij de eerste Liberty Loan, in twee klassen verdeeld: „coupon bonds” aan toonder in stukken van \$ 50, \$ 100, \$ 500, \$ 1000, \$ 5000, \$ 10.000, en de „registered bonds” in stukken van dezelfde grootte en van \$ 100.000. De rente bedraagt 4 pCt. en de koers van uitgifte 100 pCt. Het blijkt dus, dat de Amerikaanse regeering goedkooper geld kan krijgen dan de Nederlandsche. En nog is deze rente vrij hoog. De depositorente toch der National banks bedraagt slechts 3 pCt. Het is dan ook voor deze een vraag geweest of belangrijke sommen hun niet zouden worden onttrokken om liberty bonds te kopen, waardoor hun likwiditeit zou kunnen worden aangetast. Ze overwogen zelfs hun rentevoet op 4 pCt. te brengen. Dit werd echter afgeraden door den comptroller of the currency, op grond van de mogelijkheid, die voor de National Banks bestaat om steeds van het noodige fonds te worden voorzien door de Federal Reserve Banks. Daarenboven werd op het voordeel gewezen, dat zij hebben in de eerste plaats te zijn aangewezen als tijdelijke bewaarders van de door de leening opgebrachte gelden, alhoewel natuurlijk in verloop van tijd een gedeelte daarvan zal worden onttrokken, al naarmate de regeering de gelden noodig heeft.

Verder leest men de woorden „10—25 year” in de benaming der bonds. Daarmede is bedoeld, dat ze moeten worden afgelost op 15 November 1942, met dien verstande echter, dat de regeering het recht heeft de leening op of na 15 November 1927 geheel of gedeeltelijk af te lossen. De bonds zijn „convertible gold bonds”. Houders hebben het recht om hunne stukken à pari te converteren in tijdens den oorlog door de regeering der Vereenigde Staten eventueel nog uit te geven bonds van een hooger rentetype. Schuldbewijzen of ander papier, met een looptijd van hoogstens vijf jaar, komen hiervoor echter niet in aanmerking. De aflossing zal geschieden in gouden munt van den tegenwoordigen standaard.

De leening zag er dus vrij aantrekkelijk uit, en als we nagaan wat er zóoal gedaan is, om het publiek nog meer van de aantrekkelijkheid te overtuigen, en om — zulk geschied zijnde — den weg tot de daad gemakkelijker te maken, dan is het succes, waarin de leening zich heeft mogen verheugen, geenszins te verwonderen.

Men heeft gespeculeerd op het eigenbelang en tegelijkertijd flink de vaderlandsche trompet laten schalpen. Het eerste Octobernummer van de Chronicle wijdt er twee kolommen aan, om onder de oogen te brengen, dat de nieuwe bonds, van beleggersstandpunt uit, waarlijk niet te versmaden zijn. William A. Mash, chairman of the Board van de Corn Exchange Bank zei: „Het is de jongste en oudste onzer staatsfondsen. Achter elke belegging in het land staat de regeering. Daerom geeft betekenis aan elke staatsfondsen. Daarom, als zij hare kracht concentreert in één fonds, vestigt zij daarin een eerste pandrecht op elke spoorweg, elke industriële onderneming, op elke gemeente in den lande.” Alvin W. Kreck, president van de Equitable Trust Co., wees vooral op de converteerbaarheid der stukken, waardoor gewaarborgd is, dat de houder steeds ruimen interest van zijn geld zal bekomen. Andere orators verzekerden, dat de leening is „the safest investment in the world”. Veel heeft men bij de campagne onuitgesproken gelaten — misschien wel bewust — immers zooals duidelijk in de officiële circulaire te lezen staat, moeten de leeningen, die voor conversie in aanmerking komen, vóór het einde van den oorlog zijn uitgegeven (einde dat door een proclamatie van den president zal worden vast-

¹⁾ Zie E. S. B. No. 94, pag. 766.

gesteld). Wanneer dan straks na den oorlog de rente-voet eens stijgen moest, wat volstrekt niet is uitgesloten, dan zullen de gilt-edged securities, evenals elk ander fonds, in kapitaalswaarde verminderen.

Den 1sten October begon de campagne met betoelingen in alle steden van het land. Overal traden sprekers op, en er werd in Amerikaanschen betoogtrant gesproken. Iedereen moet zijn plicht doen en de regeering steunen met zijn geld, maar iedereen moet ook het recht en de gelegenheid hebben om te profiteeren van de voordeelen, die de regeering der natie met deze leening aanbiedt; er moet een grootere en betere vloot komen, er moet een groote koopvaardijvloot worden gebouwd, eene alles overheerschende luchtvloot, er moet credit worden verstrekt aan „our noble compatriots in arms”, er mag niet over vrede worden gesproken, dat is verraad, er moet worden gevochten voor het levensrecht van Amerika, voor de vrijheid der zeeën, voor de bescherming van vreedzame burgers tegen moord op de groote oceanen, voor het edele ideaal van universeele democratie en vrijheid, enz. Geld is noodig, veel geld. Maar dit is voor Amerika niet iets onmogelijks: „Our resources are adequate; our will is perfect; our spirit is indomitable, and our success is certain. We have only to pull together—bankers, lawyers, doctors, manufacturers, farmers, wageearners, laborers, men and women alike, girl scouts and boy scouts, and every other class of people — and we can do the job,” aldus secretary McAdoo.

Allerlei middelen werden aangewend om de aandacht op de leening te vestigen. Firma's van meer dan 500 werklieden ontvingen van het Liberty Loan Committee pay envelopes en rubber stempels om op hare correspondentie te drukken. De tekst luidde: „There is a war; We're in it; Wars cost money; We've got to pay for it; „We” means labor as well as capital.” In New York werden 27 uurwerken opgericht, waarvan dag voor dag de eene wijzer zou aantoonen de inschrijvingen in geheel het land en de andere die in het tweede Federal Reserve district.

De woorden vonden weerklank, de trouvailles sloegen in; er ging een elektrische schok door de menigte, en de dollars kwamen langs de opgestelde wegen aanzetten. In New York alleen werden 10.000 colporteurs aangesteld om inschrijvingen in te zamelen. Een Industrial Committee werd opgericht door vooraanstaande lieden, waaronder A. C. Bedford, president van de Standard Oil Co., ten einde de honderdduizenden vrouwen en mannen, in deze branches werkzaam, te bewegen, in de mate van het mogelijke, deel te nemen aan de leening. De ondernemingen zouden de stukken koopen en door kortingen op het salaris, de bedienden en werklieden in het bezit er van stellen. Om het den kleineren inschrijvers, die wekelijks \$ 1 zullen storten, zoo gemakkelijk mogelijk te maken, zijn „punch-cards” ingevoerd, waarop elke week de storting zal worden aangegeven. Onder leiding van Alfred A. Smith, president van de New York Central Lines, werd een campagne op touw gezet onder het spoorwegpersoneel. Zoo is de campagne tot 27 October onvermoeid gevoerd geworden en, gelijk hiervoren gezegd is, zij had succes.

Dat MacAdoo voor dit alles en voor wat de oorlogstoestand verder aan nieuwe millioenentransacties voor de schatkist medebrengt, een belangrijke versterking van personeel noodig had, behoeft geen toelichting. Verschillende mannen uit de particuliere financiële wereld hebben zich, sommigen zelfs voor den ganschen duur van den oorlog, uit eigen aandrifft beschikbaar gesteld. Onder deze ook Frank A. Vanderlip, de bekende president der National City Bank. De heer Vanderlip geniet een salaris van \$ 1 per jaar!

Uitvoerige berichten over het eindresultaat der inschrijving werden op het Continent nog niet ontvangen. De Frankfurter Zeitung vermeldt, dat voor ongeveer \$ 4.617.000.000 werd ingeschreven, zoodat boven de \$ 3.000.000.000 nog werd toegewezen \$ 808.000.000. Totaal bedraagt het opgenomen bedrag

dus \$ 3.808.000.000. Het leger, zoo lazen wij in de Economiste Européen nog, schreef voor \$ 75.000.000 in, de vloot voor \$ 6.000.000. F. C.

VERSMELTING VAN NIKKELEN EN BRONZEN PASMUNT.

Dezer dagen is door de Regeering een wetsontwerp ingediend, dat duidelijk in het licht stelt, welke curieuse gevolgen op monitair gebied de abnormale tijden, die wij thans beleven, medebrengen.

Dat vooral bronzen pasmunt reeds lang voor andere dan uitsluitend betalingsdoeleinden werd gebruikt en dat zelfs op zekere schaal versmelting dezer pasmunt schijnt plaats te vinden, was niet onbekend. Ook wilde het publiek gerucht, dat onder de artikelen, die niettegenstaande actieve grensbewaking, door de afsluiting heendruppelden, Nederlandsche pasmunt een zekere rol vervulde.

Onder deze omstandigheden stond de Regeering voor de noodzakelijkheid in te grijpen.

De onmiddellijke aanleiding tot de indiening van het wetsontwerp — aldus de Toelichting — is gelegen in de sterke stijging van den koperprijs. Deze prijs heeft een peil bereikt, waarop het voordeel kan geven tot de versmelting van de bronzen munten, in het bijzonder van de centen en halve centen, over te gaan ter verkrijging van het daarin vervatte koper. Het mag wel overbodig geacht worden in den breede te betoogen, hoezeer het algemeen belang eischt, dat terstond en krachtig ingegrepen worde opdat eene versmelting als zooveen bedoeld zooveel mogelijk voorkomen worde. Volstaan kan worden met te wijzen op de zeer groote moeilijkheden en verwarring, welke in het betalingsverkeer zouden ontstaan als gevolg van het gaan ontbreken van de circulatiemiddelen der kleinste twee coupures. Kon, toen het gold te voorzien in het gebrek aan zilveren munten, tot den aanmaak van papieren geld, de zilverbons, besloten worden, deze maatregel kan om voor de hand liggende redenen niet worden toegepast waar het geldt ruilmiddelen van zó klein bedrag als de bronzen munt. De aanmaak van ruilmiddelen als zooveen bedoeld uit ander metaal dan brons stuit, in verband met de buitengewone omstandigheden, op zeer groote bezwaren. Hoewel het reeds vroeger aangevangen onderzoek in de laatstbedoelde richting wordt voortgezet, kan eene bevredigende oplossing langs dezen weg niet reeds thans in uitzicht gesteld worden. Hierbij komt, dat niet dan in het uiterste geval tot een maatregel van zó verre strekking mag worden overgegaan.

Art. 1 van het ontwerp verplicht den houder van zilveren munt tot een bedrag van meer dan vijfhonderd gulden en van nikkel en of bronzen munt tot een bedrag van meer dan twintig gulden, hiervan op door den minister van financiën bekend te maken tijdstippen opgave te doen bij den burgemeester en, op daartoe ontvangen last, deze bedragen ter omwisseling tegen ander wettig betaalmiddel aan te bieden.

Art. 2 bevat de staatsrechtelijk wellicht overbodige bepaling, dat de burgemeesters verplicht zijn bij de uitvoering van art. 1 hunne medewerking te verleenen.

Art. 4 verbiedt voorts in het algemeen het versmelten of op andere wijze ongeschikt maken van zilveren, nikkel en bronzen munt. Overtreding van dit verbod wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste één jaar.

Niet nakoming van art. 1 wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboeten van ten hoogste f 3000,—, opzettelijk onjuiste opgaven met het dubbele maximum.

Bij art. 4 teekent de memorie van toelichting nog aan, dat ook deze bepaling met opzet niet tot de bronzen munten beperkt is. Gelijk bekend, wordt ook de zilveren en nikkel munt reeds sedert langeren tijd aan

het verkeer onttrokken: Hoewel ten aanzien van de zilveren munten van versmelting nimmer is gebleken en daartoe bij de zilverprijzen, welke tot dusver golden, ook geen aanleiding bestaat, is, zooals van zelf spreekt, verandering in dit opzicht geenszins buitengesloten.

AANTEKENINGEN.

Beleening bij de Nederlandsche Bank. — „Naar wij vernemen heeft de Nederlandsche Bank haar formulieren van akten van verpanding van effecten en goederen opnieuw geredigeerd, en zullen deze nieuwe formulieren met 1 December a.s. in gebruik worden genomen.”

Aldus vangt eene mededeeling aan welke in de achter ons liggende week in de dagbladen plaatsing vond. Aangaande dit feit teekenen wij het navolgende aan: Tot dusverre kon men bij de Nederlandsche Bank beleeningen sluiten voor 15 dagen en drie maanden. De eerste (de zogenaamde korte beleening) werd uiterst zelden aangevraagd. Bij de lange beleeningen had de geldnemer het voordeel, dat hij na een maand mocht aflossen, zonder meer rente dan over die maand te betalen. Was de rente sinds het sluiten der beleening gedaald, hetzij bij de Nederlandsche Bank zelve, hetzij op de open markt, dan zorgde de geldnemer wel, dat hij afloste. Bij verhooging van de rente daarentegen was de geldnemer voor drie maanden veilig. Door de nieuwe voorschriften is dit onmogelijk geworden. In de eerste plaats zullen alle beleeningen voor een maand gesloten dus, met afschaffing der z.g. „korte” beleeningen.) En voorts zal de rente van alle posten met den rentevoet der Nederlandsche Bank op en neer gaan. De geldnemer krijgt bij verhooging echter het recht den post tusschentijds af te lossen. Hij betaalt de hoogere rente dan alleen van den dag van de publicatie tot aan dien van de aflossing.

Ligt in deze wijziging der voorwaarden, zoo is men geneigd te vragen, soms de verwachting verborgen, dat men eerlang hogere disconto-koersen zal krijgen?

1) Sinds Januari 1915 geschiedde dit trouwens reeds feitelijk.

De statistiek van voortbrenging en verbruik. — Ook de Eerste Kamer heeft thans het ontwerp op de statistiek van voortbrenging en verbruik aangenomen; zonder discussie en zonder hoofdelijke stemming.

Naar uit het Gedenboek, dezer dagen uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Centrale Commissie voor de Statistiek, blijkt, zal waarschijnlijk nog dit jaar met het verzamelen van gegevens omtrent een aantal takken van industrie begonnen worden. De Nijverheidscommissie toch heeft bij het indienen van het wetsontwerp op de productie-statistiek een bij eventuele verwerping er van à fonds perdu te beschouwen voorschot aan het Centraal Bureau voor de Statistiek verstrekt, waardoor met het voorbereidend werk begonnen kon worden.

Bij herhaling dringen wij op het verstrekken van juiste en volledige gegevens aan, omdat de industriële zich door het verschaffen van onjuiste opgaven voordeelen zou kunnen zien ontgaan of nadeelen op den hals halen. De uitkomsten immers dezer statistiek moeten de Regeering tot basis dienen bij eventueel te nemen maatregelen ter bevordering van nijverheid en handel.

D.

De crisis van 1914 en de bedrijfsontwikkeling. — De ongevalstatistiek betreffende het kalenderjaar 1914 bevat het resultaat van nauwgezette en gedetailleerde bewerkingen, waartoe de gegevens, die de Rijksverzekeringsbank aangaande nagenoeg de geheele industrie en een belangrijk deel van het handels- en verkeerswezen (voor zoover verzekeringsplichtig) verzamelt, gebezigd zijn, geleid door de prijzenswaardige overtuiging,

dat dusdanige boekstaving der economische geschiedenis van het sinds het begin van den oorlog ingetreden tijdperk wenschelijk is. Het resultaat van een tweetal belangrijke onderzoekingen willen wij hier overnemen.

Het aantal nieuwopgerichte en het aantal te niet gegane ondernemingen in elk der halfjaren van 1914, uitgedrukt in procenten van de aantallen ondernemingen op het eind van elk halfjaar (de seizoenbedrijven en het bedrijf van vrijwillige brandweer daaronder niet begrepen), blijkt uit het navolgende overzicht:

Soort van bedrijf.	Opgericht		Ternietgegaan	
	1eh. j.	2eh. j.	1eh. j.	2eh. j.
Kleinbedrijf (—5 werkl.)	4,2 %	1,8 %	3,3 %	1,9 %
Middelbedrijf (5—49 werkl.) ..	2,9 %	1,7 %	1,6 %	1,0 %
Grootbedrijf (+49 werkl.) ..	1,0 %	1,2 %	0,6 %	0,4 %
Alle ondernemingen	3,9 %	1,8 %	3,0 %	1,7 %

Bovenstaand overzicht doet zien, dat het verschijnsel van een verminderd aantal opheffingen in het tweede halfjaar zich in alle grootte-klassen in ongeveer gelijke mate voordoet. De oorzaak van dit verschijnsel is op een vorige pagina evenzeer in de crisis gezocht, daar in normale tijden een groot aantal opgeheven ondernemingen in min of meer gewijzigden vorm wordt voortgezet en het zeer wel denkbaar is, dat vooral in de eerste crisismaanden weinig neiging tot vereniging met of overname van reeds bestaande ondernemingen aanwezig was, zoodat omgekeerd velen, die in normale omstandigheden hun bedrijf zouden hebben gestaakt, het thans nog bleven voortzetten. Verder valt het op, dat, evenals in normale jaren, het kleinbedrijf ook relatief meer te niet gegane ondernemingen oplevert dan het middelbedrijf en dit weer meer dan het grootbedrijf. Ten aanzien van de opgerichte ondernemingen bestaat deze regelmaat echter wel in het eerste, doch niet in het tweede halfjaar; het blijkt, dat vooral in het kleinbedrijf de totstandkoming van nieuwe ondernemingen door de crisis sterk is beperkt, terwijl het grootbedrijf zelfs een kleine vermeerdering van het relatieve aantal oprichtingen aanwijst.

Voorts nemen wij een staatje op, dat de vermindering van het gemiddeld aantal type-werklieden in het 2de halfjaar 1914, uitgedrukt in procenten van het aantal in het 1ste halfjaar 1914, voor de verschillende bedrijfstakken weergeeft.

	Kleinbedrijf.	Middelbedrijf.	Grootbedrijf.
Aardewerk, glas, kalk, enz. ...	22 %	22 %	14 %
Diamant, edelsteenen, enz. ...	88 %	81 %	70 %
Boek-, steendrukkerijen, enz. ...	18 %	14 %	7 %
Bouwbedrijven, enz.	17 %	16 %	7 %
Chemische nijverheid, enz. ...	3 %	8 %	7 %
Hout-, kurk-, stroobewerk., enz.	22 %	26 %	13 %
Kleding en reiniging	+ 5 %	4 %	10 %
Kunstnijverheid	26 %	31 %	—
Leder, wasdoek en caoutchouc	8 %	17 %	15 %
Oer, steenkolen, turf.	43 %	21 %	14 %
Bewerking van metalen ...	9 %	17 %	18 %
Verv. stoom- enz. werktuigen	8 %	15 %	8 %
Scheepsbouw, rijtuigen	13 %	19 %	10 %
Papier, enz.	14 %	14 %	13 %
Textiele nijverheid	15 %	12 %	13 %
Gas en electriciteit	+ 1 %	+ 3 %	1 %
Voedings- en genotmiddelen..	3 %	3 %	4 %
Handel, verkeerswezen, enz. ...	8 %	9 %	3 %

Het zal den lezer bekend zijn, dat onder type-werklieden verstaan worden alle in een bedrijfstak werkzame personen.

Amerikaansche soldatenverzekering. — De „Soldiers en Sailors insurance and compensation bill”, omtrent welks inhoud in E. S. B. No. 94 een overzicht gegeven werd, is 6 October door Wilson geteekend. De wet is in hoofdzaak overanderd tot stand gekomen, hoewel vooral over de facultatieve levensverzekering menig woord gevallen is. Alle amendementen om het particuliere levensverzekeringbedrijf hien te betrekken, hetzij nu of later, zijn verworpen, in elk geval is thans, alle tegenstand ten spijt, vastgelegd, dat deze verzekering — mits althans uiterlijk

5 jaar na het einde van den oorlog een beslissing genomen is — zonder geneeskundig onderzoek in elken gewenschten vorm van levensverzekering kan worden gecontinueerd.

Prijsverhooging van bouwmaterialen in den oorlog. — Aan het dezer dagen verschenen derde jaarboekje, uitgegeven namens de „Vereeniging van Directeuren van Hypotheekbanken”, waarop wij nog nader zullen terugkomen, ontleenen wij thans reeds het volgende merkwaardige staatje nopens de verhooging van den prijs van enkele bouwmaterialen sedert het uitbreken van den oorlog.

Artikel.	Eenheid.	Juli 1914.	Jan. 1916.	Spt./Oct. 1916.	Nov. 1917.
		Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Vuren ribhout 10 X 20	M ³ .	40,—	72,—	80,—	100,—
Gren.kozijnhout 10 X 15	„	52,—	82,—	90,—	110,—
Vuren vloerhout 3 X 15	M ³ .	1,28	2,56	2,65	3,—
Vuren deelhout 4 X 23	M ³ .	0,53	0,61	0,84	0,95
Stalen Balken B. Prof. 100 K.G.		9,44	12,—	18,—	34,—
„ „ H. „	„	7,34	9,40	16,25	30,—
Gevelsteenen	p. 1000	16,—	18,—	18,—	40,—
Klinkers	„	12,—	14,—	14,—	30,—
Steenen v. binnenwerk	„	9,—	12,—	12,—	27,—
Portlandcement	1000 K.G.	19,—	22,—	27,50	100,—
Rivierzand per schuit..	M ³ .	1,50	1,75	2,—	2,50
Grind	„	5,—	5,50	6,—	6,—
Schelpkalk	H.L.	0,69	0,80	1,10	1,60
Pletlood	100 K.G.	25,—	42,50	65,—	90,—
Bladzink	„	30,—	76,—	78,50	185,—
Menie	„	30,—	60,—	85,—	200,—
Zinkwit	„	31,—	52,—	78,—	150,—
Verfstoffen	„	15,—	25,—	30,—	150,—
Vensterglas	M ² .	2,25	2,50	2,75	4,50
Dubbel id.	„	3,—	3,25	3,60	7,—
Spiegelglas	„	12,—	14,—	15,—	16,—
Draadnagels 24/11	100 K.G.	11,40	16,—	21,75	190,—
„ 18/13	„	14,40	19,—	24,75	200,—
Heipalen	M ¹ .	1,10	2,20	2,30	2,—
Steigertouw	p. 5 M.	0,25	0,45	0,55	0,70

De gegeven prijzen zijn aan te zien als gemiddelden.

Verbruik van spiritualiën. — Aan het verslag over het jaar 1916 van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Schiedam ontleenen wij eene statistiek van het in de jaren 1907 tot en met 1908 en in de jaren 1910 tot en met 1916 in Nederland veraccijnsd binnen- en buitenlandsch gedistilleerd ¹⁾ en verbruik per hoofd der bevolking:

	Gezamenlijke hoeveelh. in H.L. ad 50 %.	Aantal L. per hoofd.
1907.....	415.104	7,27
1908.....	406.235	7,02
1909 ²⁾	—	—
1910.....	314.494	5,31
1911.....	314.386	5,25
1912.....	319.510	5,27
1913.....	321.141	5,21
1914.....	348.081	5,55
1915.....	287.156	4,49
1916.....	308.076	4,73

¹⁾ Hieronder zijn ook begrepen alle overige spiritualiën, waarvoor accijns betaald is, dus ongeacht of zij voor consumptie dan wel voor industriëel gebruik dienen. Voor alcoholbevattende stoffen, bestemd voor industriëel gebruik, wordt echter op ruime schaal vrijdom van accijns verleend.

²⁾ Tengevolge der verhooging van den accijns in December van dat jaar was de Kamer niet in staat de cijfers over 1909 te berekenen.

REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

K a a s. Nu voortaan alle uitvoer plaats zal vinden door bemiddeling der Export-Centrale kan de uitvoerwinst niet meer strekken om de binnenlandsche prijzen van verschillende artikelen laag te houden. Dit geldt ook voor kaas; op grond van de winter-melkprijzen moeten de kaasrijzen aanmerkelijk verhoogd worden. De regeering geeft echter een bijslag op den prijs,

zoodat de verbruiker niet de volle verhooging behoeft te dragen.

Rijst. Rijst is afgevoerd van de lijst van artikelen, beschikbaar te stellen ingevolge art. 1 der Distributiewet 1916. Een regeling is in voorbereiding om de nog aanwezige voorraden te doen strekken voor zieken en zwakken.

S u i k e r. Het B.M.V. deelt mede, dat de regeering reeds geruimen tijd geleden besloten heeft den geheelen suikeroogst over te nemen. De consumptieprij is en blijft 28 cts. per ½ K.G.; het nadeelig verschil tusschen dien prijs en den kostprijs wordt goedge maakt door den hooger prijs, welken de industrie voor suiker heeft te betalen.

Koffie. Door den Minister zijn verhoogd de maximumprijzen voor koffie in tusschen- en kleinhandel; deze laatste bedraagt thans f 1,20 per ½ K.G., daarvoor f 1.

Geneesmiddelenvoorziening. In antwoord op vragen van het Kamerlid De Kanter heeft de Minister van Landbouw medegedeeld, dat het niet onmogelijk is, dat de bereiding van eenige geneesmiddelen moeilijkheden zal ondervinden, indien de daarvoor benodigde grondstoffen niet meer worden ingevoerd.

Aardappelenvoorraad. De tot dusver van deskundigen ontvangen berichten omtrent nog aanwezige voorraden consumptie-aardappelen geven aanleiding tot bezorgdheid. Den burgemeesters wordt in verband hiermede verzocht zooveel mogelijk te waken voor goede bewaring der aardappelen, verbruik als veevoeder streng tegen te gaan en ook het geldende vervoerverbod voor aardappelen streng te handhaven.

Hout. Het verbod tot vervoer van hout, in ons vorig nummer vermeld, zal niet van toepassing zijn op teen- of griendhout (twijghout); waarden- of rijshout, mits geen brandhout zijnde; en esschenhakhout, bestemd voor den tuinbouw of voor waterwerken.

Voor brandhout zijn maximumprijzen in den kleinhandel vastgesteld.

P a s m u n t. De koperprijs heeft een peil bereikt, waarop het voordeel kan geven tot omsmelting van bronzen pasmunt over te gaan ter verkrijging van het daarin vervatte koper. Thans is bij de Tweede Kamer ingediend een wetsontwerp tot vaststelling van bepalingen in het belang van den omloop van 's Rijks munten, waardoor maatregelen tegen omsmelting kunnen worden getroffen.

Verbod van nachtvart; seinlichten. In verband met de schaarschte aan verlichtingsmiddelen is bij Kon. besluit van 19 November j.l. in het algemeen verboden tusschen één uur na zonsondergang en één uur vóór zonsopgang te varen op de openbare wateren in het Rijk. Op die wateren mogen ook de voorgeschreven seinlichten achterwege gelaten worden.

Afwijking motor- en rijwielreglement. Bepaald is, dat tot nadere aankondiging motorrijtuigen van voren, slechts één lantaarn behoeven te voeren, terwijl in bepaalde gevallen de eisch, dat voertuigen en rijwielen voorzien moeten zijn van één lichtgevende lantaarn, vervalt.

Brandstof voor groentendrogerijen. Voor het drogen van groenten wordt in het algemeen geen brandstof beschikbaar gesteld, omdat dit drogen in den regel slechts geschiedt voor export.

V e t. Volgens mededeeling van het B.M.V. zal de distributie van vet, waarvoor een speciale regeling door den Minister is vastgesteld, voorloopig beperkt blijven tot bak- en braadvet.

Stroo voor veevoeder. Teneinde aan de behoefte aan stroo voor veevoeder tegemoet te komen zijn o.a. maximumprijzen daarvoor bepaald en is verboden het vervoer van voor veevoeder geschikt stroo naar cartonfabrieken. Vele producenten zijn echter weigerachtig om hun stroo voor de bepaalde prijzen af te geven. Bij de landbouwers, die zonder redelijke gronden weigeren te verkoopen, zullen de aanwezige stroovoorraden worden in bezit genomen.

MAANDCIJFERS.

SPOORWEGONTVANGSTEN.

Van de Maatschappij tot Exploitatie van Staats-spoorwegen worden de volgende bij benadering vastgestelde gezamenlijke ontvangsten der S. S., H. S. M. en N. C. S. over Januari/October 1917 ontvangen:

Reizigers, bagage en honden	f 45.193.946,—
Goeders, levende dieren, rijtuigen, enz.	„ 36.803.910,—
Buitengew. ontvangsten en telegraaf ..	„ 2.214.937,—
Totaal.....	f 84.212.793,—

zijnde f 5.986.888,— meer dan de definitief vastgestelde cijfers over dezelfde maanden van 1916. De exploitatiekosten waren (bij benadering) f 9.983.000,— hooger.

EMISSIES IN NOVEMBER 1917.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen f	8.000.000,—	zijnde:
Gemeente Rotterdam f	8.000.000,—	4 1/2 % obl. à 100 %.
Bank- en Credietinstellingen	„ 17.703.100,—	zijnde:
Rotterd. Bankverenig. f	8.000.000,—	aand. à 140 %.
Disconto-Maatschappij f	1.000.000,—	aand. à 130 %.
Incasso-Bank f	2.000.000,—	aand. à 120 %.
Marx & Co's Bank f	2.000.000,—	aand. à 128 %.
Comm. Bankver. Slavenburg & Co. f	187.000,—	aand. à 130 %.
Hypotheekbanken, (werkzaam in Nederland)	„ 40.000,—	zijnde:
Dordrechtse Hyp.bank f	200.000,—	aand. (met 20 % storting) à 115 %.
Hypotheekbanken, werkzaam in het buitenland	„ 1.079.500,—	zijnde:
Noord-Amerikaansche Hypotheekbank f	500.000,—	5 1/2 % pandbrieven à 99 1/2 %.
Pretoria Hypotheek Maatschappij f	600.000,—	5 % pandbrieven à 97 %.
Hypotheekbanken (Scheepsverband Maatschappijen)	„ 550.000,—	zijnde:
Zuid-Nederl. Scheepshypotheekbank f	500.000,—	5 % pandbrieven à 100 %.
Amsterdamsche Scheepsverband Bank f	500.000,—	aand. (met 10 % storting) à 120 %.
Industriële Ondernemingen	„ 4.525.500,—	zijnde:
Constructiewerkplaatsen v/h. Du Croo & Brauns f	300.000,—	5 % obl. à 100 %.
N.V. van der Lely's Touwfabrieken f	1.000.000,—	6 % cum. pref. aand. à 100 %.
N.V. Frank Rysdijk's Industriële Ondernemingen f	300.000,—	6 % hyp. obl. à 100 %.
f 300.000,—	aand. à 130 %.	
Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Juweelen, Zilverwerken en Penningen van C. J. Begeer f	400.000,—	6 % cum. pref. winstd. aand. à 102 %.
Maastrichtsche Zinkwit-Maatschappij f	1.500.000,—	5 % 1e hyp. obl. à 98 1/2 %.
Transporteeren ..	f 31.898.100,—	

Transport..	f 31.898.100,—	
De Noord-Nederlandsche Oliefabriek f	650.000,—	aand. à 100 %.
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn.	„ 10.141.800,—	zijnde:
Ned.-Ind. Houtaankap Maatschappij f	1.200.000,—	6 % 5-jarige obl. à 100 %.
Curacaosche Handel-Maatschappij f	1.000.000,—	aand. à 125 %.
L. E. Tels & Co's Handelmaatschappij f	1.000.000,—	gew. aand. à 140 %.
Cultuur-Mij. der Vorstenlanden f	3.000.000,—	5 % obl. à 100 %.
Zuid-Afrik. Handelshuis f	788.000,—	aand. à 110 %.
Moluksche Handels-Vennootschap f	500.000,—	aand. à 185 %.
Hollandsche Transatlant. Handelsvereniging f	1.000.000,—	aand. à 150 %.
Rubber-Maatschappijen	„ 450.000,—	zijnde:
Amsterdam-Tapanoeli Rubber Cult.-Mij. f	450.000,—	6 % in aand. converteerb. obl. à 100 %.
Scheepvaart-Maatschappijen	„ 17.115.000,—	zijnde:
Stoomv.-Mij. Noordzee f	1.050.000,—	aand. à 230 %.
Koninklijke Hollandsche Lloyd f	5.000.000,—	aand. à 165 %.
N.v. Scheepvaartmaatschappij „Oranje Nassau” f	2.000.000,—	aand. à 110 %.
N.V. Houtvaart f	1.700.000,—	aand. à 250 %.
Tabaks-Ondernemingen	„ 1.825.000,—	zijnde:
N.V. Tabak Maatschappij Arendsburg f	500.000,—	aand. à 365 %.
Diversen	„ 12.268.738,—	zijnde:
Wm. H. Müller & Co. f	10.000.000,—	6 % cum. pref. winstd. comm. aand. à 100 %.
Amsterdam Rijtuig Maatschappij f	886.000,—	5 % obl. à 99 %.
Waterschap de Gecombineerde Waterlossing der Polderdistr. „Rijk van Nijmegen” en „Maas en Waal” f	440.700,—	4 1/2 % obl. à 99 3/4 %.
Spokane Meelmolens f	1.000.000,—	aand. à 115 %.
Totaal.....	f 73.698.638,—	

Totaal der emissies in Januari ..	f 149.213.120,—
Februari ..	„ 5.316.600,—
Maart ..	„ 15.254.820,—
April ..	„ 27.292.750,—
Mei ..	„ 24.560.515,—
Juni ..	„ 18.286.875,—
Juli ..	„ 46.024.450,—
Augustus ..	„ 51.445.900,—
September ..	„ 7.978.500,—
October ..	„ 18.880.625,—
November ..	„ 73.698.638,—
Algemeen totaal	f 437.952.793,—

Bovendien:

f 10.090.000,—	Schatkistpromessen a f	992,87
„ 4.837.000,—	4 1/2 % Schatkistbiljetten	„ 1.003,02
„ 18.520.000,—	Schatkistpromessen	„ 992,33
„ 23.768.000,—	4 1/2 % Schatkistbiljetten	„ 1.001,80

terwijl voorts ook hier te lande gelegenheid bestond tot inschrijving op de 4 % Fransche Leening 1917 à 68.60 %.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

Door het uitblijven van beurs- en handelstelegrammen uit Engeland kunnen enkele koersen, noteringen en verdere gegevens voor de verstreken week niet worden medegedeeld.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

I. BANKDISCONTO'S.

	1 December 1917	20 Juli 1914
Ned. Bank	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
{ Disc. Wissels.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
{ Bel. Binn. Eff.	5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
{ Vrsch. in R.C.	5 " 5 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Bank van Engeland	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 20 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Bank van Frankrijk	5 " 10 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Oostenr. Hong. Bk.	6 " 27 Juli '14	5 " 1 Apr. '14
Russische Staatsbk.	5 " 10 " '15	5 " 6 Febr. '14
Nat. Bank v. Denem.	6 " 28 Spt. '17	4 1/2 " 6 " '14
Zweedsche Rijksbk.	4 1/2 " 2 Jan. '15	3 1/2 " 19 " '14
Zwitsersche Nat. Bk.	5 1/2 " 7 Nov. '17	5 " 9 Mei '14
Bank van Italië	3—4	—
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09
Javasche Bank		

II. OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
1 Dec. '17	3 1/4 1)	4	***	4—5/8	—	6 1/2—6 3/4
26 N.-1.D.'17	3 1/8—3 1/2	4—4 1/4	***	4—5/8	—	3—6 7/8
19-24 N.'17	3—3 3/4	4—5	***	4—5/8	—	3—5 1/2
12-17 N.'17	3	3—3 1/4	***	4—5/8	—	3 3/4—4
27 N.-2.D.'16	3 3/4—4 1/4	3 1/2	5 1/2 3/8	4—5/8	—	4—6 1/2
29 N.-4.D.'15	3 1/8—1/4	3—5/8	5 1/4	—	—	1 7/8
20-24 Jul.'14	3 1/8—3/16	2 1/4—3/4	2 1/4—3/4	2 1/8—1/2	2 3/4	1 3/4—2 1/2

1) Notering van 30 November 1917.

WISSELKOERSEN.

I. KOERSEN IN NEDERLAND.

Voor Londen, Berlijn en Parijs worden voorloopig ook de dagelijksche noteringen te Amsterdam opgenomen. De dagelijksche koersen op New York, alsmede de laagste en hoogste der week zijn aan particuliere opgaven ontleend.

Data	Londen	Berlijn	Parijs	New York
26 Nov. 1917 ..	10.92	34.32 1/2	40.25	2.29
27 " 1917 ..	10.93	34.77 1/2	40.30	2.29
28 " 1917 ..	10.95	34.82 1/2	40.45	2.29 1/2
29 " 1917 ..	10.95	34.85	40.40	2.29 3/4
30 " 1917 ..	11.—	36.10	40.55	2.30 1/4
1 Dec. 1917 ..	11.10	37.75	40.90	2.33
Laagste der week	10.89 1/2	34.10	40.15	2.28
Hoogste " "	11.11	39.—	41.—	2.33 1/2
24 Nov. 1917 ..	10.95	34.10	40.15	2.29 3/4
17 " 1917 ..	10.87	33.22 1/2	39.85	2.29
Muntpariteit ..	12.10 5/8	59.26	48.—	2.48 3/4

Data	Zwitserland	Weenen	Kopenhagen	Stockholm	Batavia telegrafisch
1 Dec. 1917	54.55	23.90	75.25	85.25	99 1/2—100 1/2
Laagste d. w.	52.80	21.10	75.—	84.75	—
Hoogste " "	54.60	24.—	77.25	87.45	—
24 Nov. 1917	52.90	21.15	75.50	85.85	99 1/2—100 1/2
17 " 1917	52.05	20.75	79.—	92.—	99 1/2—100 1/2
Muntpariteit	48.—	50.41	66.67	66.67	100

OVERZICHT.

De wisselmarkt was de afgelopen week zeer geanimeerd. De koers op Berlijn onderging iederen dag een niet onbeduidende rijzing onder levendige omzettingen. Ook de overige koersen waren vast, met tamelijk levendigen handel in Ponden en Dollars en overwegende vraag voor Fransche francs voor inschrijvingen op de nieuwe leening.

In de eerste helft der week liepen dan ook alle koersen niet onbelangrijk op. Londen 10.91—10.95, Berlijn 34.10—35.20, Parijs 40.15—40.45, New York 2.28—2.30 en Weenen 21.10—21.80. In het vervolg der week trad plotseling een nog sterker stijging in. Door de berichten over ernstige pogingen van Rusland tot het sluiten van een wapenstilstand, stond plotseling de geheele markt in het teeken van vredesverwachtingen, waarbij de markten weder vooraan gingen, maar ook Londen en de overige ententelanden sterk gevraagd waren. Opmerkelijk is, dat ook nu weder de rijzingen hier veel sterker zijn dan in de andere neutrale landen, zoodat ook die koersen eerder vaster waren. Alleen roebels ondergingen niet veel verandering. Slotkoersen waren ongeveer 11.10, 37.75, 41.—, 2.33, 23.90, 54.55, 75.25, 85.25 en 36.—.

II. KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. Rm. 4)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
1 December 1917	4.76.45	5.74.25	nom.	***
Laagste d. week ..	4.76.45	5.74.25	—	***
Hoogste " " ..	4.76.45	5.74.50	—	***
24 November 1917	4.76.50	5.73.50	nom.	***
17 " 1917	4.76.45	5.75.75	nom.	***
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

III. KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Oct. 1917	6 Nov. 1917	Tijdperk 7—14 Nov. 1917		14 Nov. 1917
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
B. Aires	d. p. gd. pes.	50 9/16	51 3/4	51	52 1/4	52
Calcutta	sh/d. p. rup.	1/5 1/2	1/5 1/2	1/5	1/5 1/2	1/5 1/2
Hongkong ..	id. p. \$	2/7 3/4	2/10 1/4	2/10 1/4	2/11 1/4	2/11 1/4
Lissabon	d. p. escudo	30 3/8	30 3/8	30 1/4	31	30 3/8
Madrid	Peset. p. £	20.40	20.24	20.18	20.55	20.31
Montevideo ..	d. p. peso	55 3/4	57 3/8	56 3/4	58	57 3/4
Montreal	\$ per £	4.73 1/4	4.75 1/4	4.75 1/4	4.76 3/4	4.76 1/2
Petrograd ...	R. p. £ 10	353 1/2	353	353	420	377
R. d. Janeiro 1)	d. p. milr.	13 3/8	13 1/2	13 1/2	13 3/8	13 3/8
Rome	Lires p. £	37.33	37.92	38.10	40.35	40.20
Shanghai ...	sh/d. p. tael	3/9 1/2	4/0 1/2	4/0 1/2	4/1 1/4	4/1 1/4
Singapore ..	id. p. \$	2/4 1/16	2/4 1/16	2/4	2/4 3/8	2/4 1/16
Valparaiso 1)	d. p. pap. p.	14 3/8	14 3/8	14 1/2	14 3/8	14 3/8
Yokohama ...	sh/d. p. yen	2/1 3/8	2/1 7/8	2/1 7/8	2/2 1/8	2/2

1) Noteringen op 90 dagen.

GOUDE EN ZILVER.

GOUDBEWEGING BIJ DE BANK VAN ENGELAND.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

ZILVER.

Notering te Londen.			te New York.	
1 Dec. 1917.....	***		84 1/4	
24 Nov. 1917.....	***		85 1/4	
17 " 1917.....	***		85 1/2	
10 " 1917.....	***		86 3/8	
3 " 1917.....	43 3/4		88 3/8	
2 Dec. 1916.....	36		75 1/4	
2 Dec. 1915.....	26 7/16		55	
20 Juli 1914.....	24 1/2		54 1/8	

SURINAAMSCHE BANK.
OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.
 (In duizenden guldens.)

Data	Metaal	Circulatie	Ander ^e opeischn. schulden	Disconto's	Div. rekeningen 1)
6 Oct. 1917 ..	566	1.239	926	994	827
29 Sept. 1917 ..	700	1.193	989	999	686
8 " 1917 ..	679	1.260	867	910	729
1 " 1917 ..	698	1.166	908	893	710
7 Oct. 1916 ..	668	1.163	685	874	711
9 Oct. 1915 ..	685	1.031	964	860	1.436
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

I. BANK VAN ENGELAND.

WEEKSTAAT VAN 7 NOVEMBER 1917.

ISSUE DEPARTMENT.

Notes issued.. £ 72.728.910	Government Debt £ 11.015.100
	Other securities,, 7.434.900
	Gold coin and bullion ,, 54.278.910
£ 72.728.910	£ 72.728.910

BANKING DEPARTMENT.

Capital..... £ 14.553.000	Government securities.. £ 58.883.370
Rest ,, 3.190.573	Other securities,, 91.155.402
Public deposits,, 43.498.699	Notes ,, 30.338.890
Other deposits,, 121.037.083	Gold and silver coin ,, 1.912.144
Seven-day and other bills.. ,, 10.451	
£ 182.289.806	£ 182.289.806

Door het uitblijven der Engelsche bladen konden de cijfers van de twee laatste bankstaten hierboven niet worden opgenomen.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

Onderstaand overzicht bevat tevens de cijfers der door de Regeering uitgegeven currency notes van 1 £ en 10 sh. met het bedrag der gouddekking en der tot dekking aangewezen Government securities. De publicatie dezer cijfers geschiedt sedert 26 Augustus 1914.

(In duizenden p. st.)

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
28 Nov. 1917	56.507	43.077	***	***	***
21 " 1917	55.856	42.472	***	***	***
14 " 1917	55.605	42.359	***	***	***
7 " 1917	56.191	42.390	189.944	28.500	163.620
29 Nov. 1916	56.043	37.656	136.582	28.500	105.323
1 Dec. 1915	51.239	34.275	91.914	28.500	54.621
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage 1)
28 Nov. '17	58.815	91.342	41.526	122.743	31.880	19,40
21 " '17	58.736	91.958	42.175	122.596	31.834	19,32
14 " '17	58.721	90.103	42.225	120.511	31.697	19,48
7 " '17	58.833	91.155	43.499	121.037	32.251	19,60
29 Nov. '16	42.188	104.271	56.237	109.269	36.837	22 1/4
1 Dec. '15	29.840	96.481	50.361	93.525	35.414	24 1/8
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

II. DUITSCHE RIJKS BANK.

STAAT VAN 23 NOVEMBER 1917.

De biljetten zijn sedert den oorlog niet inwisselbaar.

Metallbestand	Mk. 2.534.645.000
davon Goldbestand	" 2.405.007.000
Reichs- und Darlehenskassenscheine.....	" 781.625.000
Noten anderer Banken	" 6.165.000
Wechsel	" 11.697.759.000
Lombardforderungen	" 7.962.000
Effekten.....	" 95.303.000
Sonstige Aktiva	" 1.737.003.000
Grundkapital.....	" 180.000.000
Reservfonds	" 90.137.000
Notenumlauf	" 10.376.720.000
Sonstige täglich fällige Verbindlichkeiten ..	" 5.745.652.000
Sonstige Passiva	" 968.953.000

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

Onderstaand overzicht bevat tevens het cijfer der uitgegeven Darlehenskassenscheine. De Scheine, welke niet in kas zijn bij de Reichsbank, circuleeren grootendeels onder het publiek. De Darlehenskassen zijn ingesteld op 11 Augustus 1914.

(In duizenden Mark)

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage 1)
22 Nov. 1917	2.534.645	2.405.007	781.625	10.376.720	32
15 " 1917	2.529.061	2.404.900	998.177	10.363.334	34
7 " 1917	2.522.658	2.404.779	1.014.630	10.403.726	34
31 Oct. 1917	2.518.641	2.404.670	1.023.935	10.400.264	34
23 Nov. 1916	2.534.517	2.518.231	281.848	7.127.016	40
23 Nov. 1915	2.473.449	2.434.754	556.745	5.764.868	53
23 Juli 1914	1.691.669	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
22 Nov. 1917	11.697.759	5.745.652	6.786.600	967.900
15 " 1917	11.688.038	5.726.140	6.740.700	984.500
7 " 1917	11.514.946	5.529.423	6.739.800	1.002.100
31 Oct. 1917	11.737.052	5.686.056	6.738.500	1.012.100
23 Nov. 1916	8.383.569	4.173.866	2.733.100	269.400
23 Nov. 1915	4.666.794	1.723.347	1.499.000	508.000
23 Juli 1914	750.892	943.964

III. BANK VAN FRANKRIJK.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.

Van 6 Aug. 1914 tot 28 Jan. 1915 werden geen staten gepubliceerd. De met * geteekende posten komen eerst sedert 28 Jan. 1915 in den weekstaat voor. De biljetten zijn sedert den oorlog niet inwisselbaar.

(In duizenden francs.)

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	* Te goed in het Buitenland	* Buit.gew. voorsch. ald. Staat
29 Nov. '17	5.333.394	2.037.108	246.910	762.261	12.750.000
22 " '17	5.331.456	2.037.108	248.517	766.119	12.750.000
15 " '17	5.330.294	2.037.108	249.951	707.921	12.550.000
8 " '17	5.327.485	2.037.108	253.481	721.773	12.350.000
30 Nov. '16	5.045.547	—	313.838	965.000	6.500.000
2 Dec. '15	4.877.515	—	358.609	981.263	7.400.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	* Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren.	Rek. Crt. Staat
718.843	1.149.173	1.130.350	22.414.455	2.800.326	52.626	
735.311	1.150.724	1.128.105	22.345.845	2.710.951	33.029	
736.358	1.153.626	1.125.021	22.018.321	2.679.067	9.256	
645.116	1.356.932	1.332.775	16.119.496	1.916.838	55.033	
323.755	1.859.476	582.736	14.290.994	2.690.184	101.802	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560	

IV. RUSSISCHE STAATSBANK.
OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.
(In miljoenen Roebel).

Data n. st.	Goud	Te goed i/h buit- land	Zil- ver	Schat- kistbil- jetten	Dis- conto's en belee- ningen	Circu- latie	Rek. Cou- rant
29 Oct. '17	1.295	2.309	178	15.222	2.155	18.062	2.726
21 " '17	1.296	2.309	168	14.479	2.071	17.859	2.715
13 " '17	1.297	2.309	155	14.098	2.150	17.290	2.721
6 " '17	1.293	2.309	151	13.743	2.036	16.661	2.717
29 Oct. '16	1.559	2.055	107	5.368	764	7.875	1.708
29 Oct. '15	1.598	36	25	3.140	1.387	5.011	1.434
21 Juli '14	1.601	144	74	757	1.634	1.099

V. SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE.

Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.
OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE POSTEN.
(In duizenden francs.)

Data	Metaal incl. buit- land saldi	Beleen. van buit- land voorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu- latie	Rek. Cr. saldi
29 Nov. '17	494.465	92.372	480.000	122.861	1.083.059	96.415
22 " '17	491.217	92.320	480.000	116.561	1.084.091	90.850
15 " '17	491.488	92.292	480.000	108.048	1.080.879	80.947
8 " '17	476.902	92.258	480.000	108.382	1.056.583	90.286
31 Oct. '17	477.738	91.079	480.000	96.264	1.048.925	85.654
30 Nov. '16	352.206	77.357	480.000	42.074	840.868	101.029
2 Dec. '15	167.799	37.353	480.000	59.607	590.435	156.432

VI. VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.

In werking getreden op 16 November 1914.
OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.
(In duizenden dollars.)

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waar- van in het buit- land	Zilver etc.	F.R. in circu- latie
5 Oct. '17	1.438.512	569.576	52.500	48.203	740.212
28 Sept. '17	1.408.470	568.036	52.500	49.089	700.916
21 " '17	1.402.317	545.451	52.500	49.934	670.246
14 " '17	1.374.949	529.597	52.500	51.085	644.567
6 Oct. '16	591.453	206.386	—	13.991	201.364

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waar- van Kapitaal	Dek- kingsper- centage Depo- sito's ¹⁾	Percent. Goud- dekking circu- latie
5 Oct. '17	451.413	1.488.484	61.027	73,0	76,9
28 Sept. '17	409.708	1.433.176	59.379	74,5	81,1
21 " '17	344.770	1.391.962	59.354	78,6	81,4
14 " '17	335.778	1.367.782	59.368	78,8	82,2
6 Oct. '16	101.094	559.990	55.684	74,8	102,5

¹⁾ Verhouding tusschen: goud, zilver etc., uitgezonderd het voor de dekking der F. R. Notes gereseerde goud, en: netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

**VEREENIGDE NEW YORKSCHE BANKEN EN TRUST
MAATSCHAPPIJEN.**

OVERZICHT DER VOORNAAMSTE POSTEN.
(Gemiddelden in duizenden dollars.)

Data	Reserve	Deposito's	Circulatie	Beleeningen en disconto's	Surplus Reserve
29 Sept. '17	547.060	3.731.950	31.910	3.895.880	61.010
22 " '17	550.560	3.693.750	31.830	3.874.970	85.320
15 " '17	541.070	3.718.140	31.630	3.808.280	75.770
8 " '17	505.770	3.712.990	31.330	3.850.650	50.050
30 Sept. '16	665.210	3.471.460	31.190	3.339.550	96.360
2 Oct. '15	684.000	2.959.700	36.490	2.778.190	192.900
25 Juli '14	467.880	1.958.320	41.730	2.057.570	26.170 ¹⁾

¹⁾ Op basis van 25 % van alle deposito's.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 3 December 1917.

Bij de eerste teekenen van het naderende winterweer, dat het vorige jaar met al zijn verschrikking de in het veld staande legers geeselde, is de wereld verrast met het vooruitzicht op een spoedigen vrede. Wat zoo lang geklonken had als een woord, zonder reëlen inhoud, krijgt nu de kans werkelijkheid te worden. Juist, terwijl wij dit overzicht schrijven, bereikt ons het bericht, dat de door de Regeering van Lenin, Trotzky, c.s. aangeboden wapenstilstand op verschillende deelen van het Russische front reeds een feit is geworden. Deze omstandigheid, tezamen met de woorden van den nieuwen Duitschen Rijkskanselier von Hertling en den Minister van Buitenlandsche Zaken von Kühlmann in de jongste zitting van den Rijksdag gesproken, doen de gegronde hoop ontwaken, dat de opschorting van den strijd aan de Oostelijke fronten ook een definitief einde van den oorlog tusschen Duitschland en Rusland tengevolge zal hebben. Wij hebben in een vorig overzicht reeds uiteengezet, dat een dergelijke loop van zaken, indien de Entente blijft doorstrijden, voor Rusland wellicht niet als de meest begeerlijke oplossing, althans in economisch opzicht, moet worden beschouwd. Inmiddels echter is ook aan de andere zijde kentering te ontdekken, waarvan de brief van Lord Lansdowne in de Engelsche pers een doorslaand bewijs levert. Wel is hiertegenover aan te voeren, dat de oorlogsraad der Geallieerden thans te Parijs wordt voorbereid en dat de rede van Lord Cecil te Londen geen blijken geeft, dat op deze conferentie het eerst aan het sluiten van den vrede zal worden gedacht, doch hierbij moet zeker niet uit het oog worden verloren, dat de feiten sterker kunnen blijken te zijn, dan welke wil ten goede of ten kwade ook en dat de omstandigheden kunnen dwingen tot het staken der vijandelijkheden, ook al is het verlangen tot doorzetten van den strijd in volle kracht aanwezig. In dit geval zou ook Rusland niet de mogelijke nadelen van een afzonderlijken vrede behoeven te aanvaarden.

De beurs heeft wel zeer sterk de waarschijnlijkheid van het einde van den oorlog aangenomen. Onderscheiden nog bijna dan het verloop der koersen van interessanten fondsen (waarop wij overigens hieronder terugkomen) waren de fluctuaties op de deviezen-markten. Duidelijk kwam hier naar voren, dat niet alleen en zelfs niet in hoofdzaak de stand der betalingsbalansen en de economische verhoudingen van het ogenblik de basis vormden voor het niveau der verschillende valuta's, doch dat zeer sterk het sentiments-element medesprak. Anders toch zou het niet mogelijk geweest zijn, dat op een moment, waarop niets feitelijks nog was geschied en zeer stellig niets was gewijzigd in de staathuishoudkundige constellatie van eenig land, toch de deviezen van „diverse plumage” een min of meer aanzienlijke verbetering te aanschouwen hadden gegeven. Ook marktposities hebben in deze een rol gespeeld. Teneinde een inzicht te geven in de variaties der valuta's gedurende de laatste week drukken wij hieronder een staatje af van de koersen op 23 November en op 3 December, waarbij op te merken valt, dat sommige koersen, eensdeels wegens den geringen handel, anderdeels wegens de groote marges tusschen latende en biedende prijzen, eenigszins approximatief zijn:

Wisselkoersen (chèque) op:
23 November 3 December

Londen	10.92	11.16
* Parijs	40.20	41.15
Berlijn	34.—	38.50
* New York	2.28 1/2	2.28 1/2
Weene	21.15	24.20
Rome	27.50	30.—
Zwitserland	52.80	55.—
* Petrograd	32.—	37.—

De Engelsche en Duitsche en Russische valuta's welk de meest beteekenende variaties te aanschouwen en dit, niettegenstaande de zoeven gereleveerde uitingen van Engelsche zijde ten gunste van het voortzetten van den strijd. Dit moet echter verklaard worden uit het innerlijk verband dat speciaal tusschen de Russische en de Engelsche valuta bestaat, waardoor de fluctuaties eenigszins afhankelijk van elkaar zijn geworden. Het verblijdende bij deze valuta-verbeteringen is ongetwijfeld, dat de moeilijkheden voor den overgangstijd er sterk door worden vermindert.

Wat de fondsenbeurzen betreft, spreekt het vanzelf, dat vooral de Duitsche markten van een zeer optimistische stemming blijken hebben gegeven, met uitzondering van de speciale „oorlogswaarden”, aandelen in munitie- en wapenondernemingen enz. Onmiddellijk na het binnenkomen van het Russische vredesaanbod was reeds groote vraag zool voor de betrokken staatsfondsen als voor aandelen in Rus-

sische ondernemingen, op te merken; de rede van Graaf von Hertling vormde hierbij bovendien een zeer sterk stimulerende factor. Gefavoriseerd werden hoofdzakelijk Kali-aandeelen, als Westeregeln, Aschersleben, enz., in de verwachting, dat de vrede den onbelemmerden export voor deze ondernemingen weder zal herstellen en dat de wereldbehoefte aan het kali-product zeer aanmerkelijke winsten zal veroorzaken. Hierbij voegden zich aandeelen in scheepvaart-ondernemingen, hoewel hierbij op te merken valt, dat de kleinere maatschappijen veel sterker de aandacht trokken, dan de groote rederijen, als H.A.P.A.G. en Norddeutsche Lloyd. Men gaat van de onderstelling uit, dat de kleinere ondernemingen, die niet, als de genoemde groote zustermaatschappijen zeer veel van hun toegenomen vernield of in-beslag-genomen zien, onmiddellijk na den oorlog veel beter in staat zullen zijn aan de groote eischen van het wereldverkeer het hoofd te bieden. Toch waren ook Hapag- en Lloyd-aandeelen tot hoogere prijzen gevraagd. Petroleumwaarden zetten hun rijzing voort; voornamelijk aandeelen Steaua Romana en Deutsche Petroleum A.G. konden hoogere koersen bedingen. Daarentegen was het niet mogelijk voor de aandeelen der direct voor den oorlog werkende fabrieken de koersen op peil te houden. Aanvankelijk was de stemming tamelijk prijshoudend, doch reeds spoedig was het aanbod van dien aard, dat in sommige gevallen vrij gevoelige verliezen werden geleden. Dit gold hoofdzakelijk voor aandeelen Rheinmetall en Mainzer Gasapparat.

In het bijzonder waren aandeelen in Russische banken en obligaties van Russische spoorwegen gezocht, terwijl ook de staatsleeningen zich konden herstellen. Over het geheel had de markt gedurende het tweede gedeelte van de voorgaande week een zeer vast en optimistisch karakter.

Te Parijs hebben de gebeurtenissen schijnbaar slechts zeer weinig indruk op de beurs gemaakt. Hierbij valt echter niet uit het oog te verliezen, dat de omzetten aan de Parijsche beurs gedurende de laatste maanden zoo miniem zijn, dat hieruit geen enkele maatstaf voor het werkelijk gevoelen is te trekken. In de Fransche rente is voor de onderscheiden soorten geen enkele wijziging gekomen. Deze, onder de tegenwoordige omstandigheden vast te noemen houding, is nog steeds het gevolg van de gunstige impressie, die het Ministerie Clemenceau heeft veroorzaakt. Overigens zijn bankaandeelen gezocht als object van belegging, zonder nochtans een aanmerkelijk hooger koers te kunnen bereiken.

Te Londen neemt men over het algemeen een afwachtende houding aan; alleen heeft de reeds vroeger gerveerde sterke reactie in den koers der Italiaansche rente een ongeanimeerde houding op het gansche gebied der Staatsfondsenmarkt te voorschijn geroepen. Op de markt voor aandeelen vormden rubbersoorten een gunstige uitzondering, in verband met de beschouwingen, die men vastknoopte aan het eventueel tot stand komen van den vrede.

Te New York is nog steeds een toestand van lusteloosheid de overheerschende. Dit valt dan ook niet te verwonderen, als men de steeds stijgende eischen ziet, waaraan tal van ondernemingen het hoofd hebben te bieden. Vooral bij de spoorweg-systemen is het opvallend te zien, hoe de ontvangsten tengevolge van het sterk opgevoerde niveau van capaciteit voor de industrie een zeer beteekenenden vooruitgang aantoonen, welke echter totaal te niet wordt gedaan door de geweldige kosten van materiaal, steenkolen, de verhoogde loonen, enz. Zoo maakte de Interstate Commerce Commission onlangs bekend, dat de bruto-ontvangsten van alle spoorwegen over de maand Juli \$ 333.407.171 bedroegen tegen \$ 289.842.166 over dezelfde maand van het vorig jaar. Terwijl hier een vooruitgang op te merken valt van 15 pCt., toonen de netto-ontvangsten een toename van \$ 103.107.216 tot \$ 106.337.406 of slechts van 3 pCt. Het is hierbij nog opmerkelijk, dat de Oostelijke lijnen in veel slechter conditie zijn dan de Westelijke. De twee groote systemen van het Oosten, de Pennsylvania en de New York Central, hebben wel het meest geleden.

De beurs te Wallstreet toont in de laatste weken dan ook geen bijzondere belangstelling meer voor spoorwegwaarden. Over het geheel trouwens is de tendens mat te noemen. Men vreest verdere liquidaties als de derde oorlogsleening (vermoedelijk in Februari a.s., indien tenminste de omstandigheden in dien tijd niet veranderen) haar eischen aan de geldmarkt zal gaan stellen en verwacht, dat de tegenwoordige percentages der belastingen spoedig plaats zullen maken voor nog drastischer heffingen. Het is niet mogelijk, bij de summierde gegevens, die ons, tengevolge van het nog steeds niet herstelde telegrafisch verkeer, ten dienste staan, een juist beeld van den toestand op de New Yorksche beurs te schenpen, doch de enkele berichten, die ons bereiken, doen wel zien, dat de handel zich binnen zeer enge grenzen beweegt. Een factor van betekenis is hier ook, dat de arbitrage vrijwel geheel is uitgeschakeld en dat ook de ver-

koop van Engelsche zijde uit het indertijd gerequireerde particuliere bezit, zoodaende de Deutsche liquidaties langzamerhand tot een einde zijn gekomen.

Te onzent heeft de markt voor *Staatsfondsen* zich nauw aangesloten aan de gebeurtenissen op politiek en strategisch gebied. Voornamelijk Russische papieren en de in ons land eertijds zoo populaire Oostenrijksche Kronenrente (Metallieken) konden soms vrij aanzienlijke koersverbeteringen behalen. Zelfs de Russische soorten, waarvan de coupons per 1 December vervallen, werden tot hoogere prijzen uit de markt genomen. Blijkbaar beschouwt men het niet-ontvangen van instructies betreffende de betaling van den laatst vervallen coupon meer als een verschijnsel, dan nu eenmaal in een beweging van revolutionnaire woelingen wel eens kan voorkomen, dan als een voortteeken tot een algemeene staking van betaling. Veel zal hier afhangen, behalve natuurlijk van de houding van Rusland zelve, van de gezindheid, die landen als Engeland en Frankrijk aan den dag zullen leggen, indien de noodige aanwijzingen tot betaling werkelijk eens mochten uitblijven. Zelfs, indien de coupons wel aan de eigen inwoners zouden worden betaald (b.v. uit het tegoed, dat Rusland in de genoemde landen nog bezit) is het nog niet zeker, of ook de neutralen deze voordeelen mee zouden kunnen genieten.

Nederlandsche Staatsfondsen hebben alle van een vaste stemming blijk gegeven.

	27 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Schuld	100 1/4	100 1/4	100 3/8	+ 1/8
4 1/2 % " " " " 1916	100 3/16	100 3/16	100 3/16	
4 % " " " " 1916	91 1/8	91	91 7/16	+ 5/16
3 1/2 % " " " "	79 7/8	79 7/8	80	+ 1/8
3 % " " " "	71 3/4	71 1/2	71 1/2	- 1/4
2 1/2 % Cert. N. W. S.	61 3/16	60 3/8	60 5/16	- 7/8
5 % Oost-Indië 1915	100	100	99 15/16	- 1/16
4 % Hongarije Goud	37 3/8	37 15/16	41 1/4	+ 3 3/8
4 % Oostenr. Kronenrente	38 7/16	39 3/16	40 3/4	+ 2 5/16
5 % Rusland 1906	49 7/8	48 1/8	48 1/8	- 1 3/4
4 1/2 % Ruwgorod Domb. . . .	55 1/2	—	—	
4 % Rusland Cons. 1880 . . .	40	35 3/4	35 3/4	- 4 1/4
4 % Rusl. bij Hope & Co. . . .	39	38	36 1/8	- 2 7/8
4 % Servië 1895	43	—	—	
4 1/2 % China Goud 1898 . . .	62	—	—	
4 % Japan 1899	68 1/2	—	—	
4 % Argentinië Buitenl. . . .	66 1/8	—	—	
5 % Brazilië 1895	63 3/4	63 3/4	63 3/4	

Op de locale afdelingen is, tengevolge van de hernieuwde vredesverwachtingen, de belangstelling plotseling weder op de *petroleummarkt* gericht geweest. Wel waren weken te voren reeds aandeelen Steaua Romana telkens in vrij beteekenende posten en tot voortdurend hoogere koersen uit de markt genomen, doch dit moest worden teruggevoerd tot vraag van de zijde der arbitrage voor Berlijn, resp. voor Boekarest, waar men gunstige cijfers omtrent de productie dezer maatschappij had ontvangen. Juiste cijfers hebben wij dienaangaande niet kunnen verkrijgen, doch dat de resultaten zeer mooi moeten zijn, bewijst wel de geanimeerde houding van het fonds, niettegenstaande de directie bekend maakte, dat een schade van 100 miljoen Lei aan installaties en machines bij het verlaten van Roemenië door de Entente-legers is toegebracht. Naast Steaua Romana echter werden de andere Roemeensche soorten zeer sterk gefavoriseerd, toen de wapenstilstand tusschen Duitschland en Rusland een feit was geworden. Men oordeelde ter beurze, dat de vrede de wijde ontplooiing voor de Roemeensche petroleum-industrie zou brengen en verdisconteerde reeds bij voorbaat deze aangename verwachtingen. Alle Roemeensche soorten konden gelijkelijk in de belangstelling deelen; aandeelen Astra Romana, Geconsolideerde Petroleum, Orion, Internationaal Roemeensche, verlaten de week op een sterk verhoogd niveau.

	27 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	194	193 1/2	193 1/2	- 1/2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	191 1/2	191 1/2	192	+ 1/2
Rotterd. Bankvereniging . .	150 1/2	150 3/4	150 3/4	+ 1/4
Amst. Superfosfaatfabriek . .	173 1/2	173 3/8	170	- 3 1/2
Van Berkel's Patent	160	160	160	
Insulinde Oliefabriek	233	234 1/2	237 1/2	+ 4 1/2
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	104 3/4	104 3/4	104 3/4	
Ned. Scheepsbouw-Mij.	170	169 1/2	170	
Philips' Gloeilampfabriek . . .	345	340	340	- 5
R. S. Stokvis & Zonen	640	632 1/2	632 1/2	- 7 1/2
Vereenigde Blikfabrieken . .	150 1/2	152 1/4	151 3/8	+ 1 1/8
Compania Mercantil Argent. . .	226	228	228	+ 2
Cultuur-Mij. d. Vorstenland. .	221	218	219 1/4	- 1 1/4
Handelsver. Amsterdam	470	476	476	+ 6
Holl. Transatl. Handelsver. . .	170	172	172	+ 2
Lindeteves-Stokvis	232	232	232	

	27 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling.
Van Nierop & Co's Handel-Mij. 190	172 1/2	192 1/2	192 1/2	+ 2 1/2
Tels & Co's Handel-Mij. 167	174	174	174	+ 7
Gecons. Holl. Petroleum-Mij. 219 1/4	228	228	228	+ 8 3/4
Kon. Petroleum-Mij. 556	559	561 3/4	561 3/4	+ 5 3/4
Orion Petroleum-Mij. 86	91 1/2	92 3/4	92 3/4	+ 9 3/8
Steaua Romana Petr.-Mij. 193	214	212	212	+ 16
Amsterdam-Rubber-Mij. 237	235 1/2	240	240	+ 3
Nederl. Rubber-Mij. 129	128	130	130	+ 1
Oost-Java-Rubber-Mij. 273 1/2	269 1/2	269 1/2	269 1/2	— 4
Deli-Maatschappij 515 1/2	515	515	515	— 1/2
Medan-Tabak-Maatschappij. 218	219 1/2	219	219	+ 1
Senembah-Maatschappij ... 577 1/2	580	580	580	+ 2 1/2

De *scheepvaartmarkt* verkreeg door dezen keer in de markt wel een eenigszins minder levendig karakter, dan in de laatste weken het geval is geweest. Bij de eerste berichten omtrent den wapenstilstand was dit nog niet het geval, omdat deze samenervind met geruchten, als zoude de Engelsche Regeering er in toegestemd hebben de door de betrokken reederijen te ontvangen 7 Duitsche schepen (als vergoeding voor de indertijd getorpedeerde) dadelijk in de vaart te brengen. Tevens werden gunstige mededeelingen verwacht bij den terugkeer uit Amerika van den Nederlandschen zaakgelastigde, den heer Van Vollenhoven. Het bericht omtrent de Engelsche toestemming echter werd niet bevestigd (hoewel ook niet tegengesproken) en van of namens den heer Van Vollenhoven vernam men tot nu toe geen nadere bijzonderheden. Onder deze omstandigheden is het begrijpelijk, dat de interesse zich meer richtte naar een object, dat hiertoe voor het moment meer gereede aanleiding verschafte, in casu tot petroleumwaarde. Het is dan echter opmerkelijk te zien, hoe snel de beurs van het eene uiterste in het andere vervalt. Nauwelijks was de petroleumafdeeling tot het middelpunt van den handel geworden, of vooral de aandeelen der Indische scheepvaartlijnen, die juist in de laatste weken zoo sterk gezocht waren, werden geheel en al, met, als gevolg, gevoelige reacties hier en daar. De vroegere opgaande koersbeweging werd indertijd gerechtvaardigd door te wijzen op de omstandigheid, dat de schepen dier Indische lijnen voortdurend en zeer geregeld in de vaart waren, om aan de behoeften van het handelsverkeer tusschen Amerika en Oost-Indië te voldoen. In dit verband kan het zijn waarden hebben hier eenige statistische cijfers te reproduceeren, die dit handelsverkeer nader illustreeren.

Zooewel de export van Indië naar Amerika als de import op Java vanuit laatstgenoemd land is in de oorlogsjaren zeer sterk toegenomen, zooals onderstaande cijfers aantoonen.

Totale import in de Vereenigde Staten en export vandaar in den handel met Nederlandsch Oost-Indië.

	Import.	Export.
1913.....	\$ 6.222.000	\$ 3.151.000
1914.....	\$ 5.334.000	\$ 3.677.000
1915.....	\$ 9.248.000	\$ 2.769.000
1916.....	\$ 27.717.000	\$ 7.313.000
1917 (tot 15 October) ..	\$ 82.000.000	\$ 21.200.000

Het meest treft bij een beschouwing van bovenstaande cijfers de sprongwijze vermeerdering van de uit Java ingevoerde artikelen. Deze bestonden in hoofdzaak uit rubber (invoer in 1917 45.000.000 pond, tegen slechts 463.000 pond in 1914), huiden (8.000.000 pond in 1917 tegen 63.568 pond in 1914), tin, suiker, koffie, cacao, thee, copra, cocosnoot-olie. De exporten naar Java werden voor het grootste gedeelte gevormd door ijzer en stalen platen.

	27 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn 427	435 1/2	433 1/2	433 1/2	+ 6 1/2
" " „gem. Eig. 402 1/2	407 1/2	408 1/2	408 1/2	+ 5 1/2
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. 356 1/2	356 1/2	356 1/2	356 1/2	—
H. A. A. S. 211	209	208	208	— 3
Hollandsche Stoomboot-Mij. 252	254	253 3/4	253 3/4	+ 4 1/4
Java-China-Japan-Lijn ... 318	315 1/2	314	314	— 4
Kon. Hollandsche Lloyd .. 198 1/2	198 1/2	203 1/4	203 1/4	+ 4 3/4
Kon. Ned. Stoomboot-Mij. ... 275	278	281 1/4	281 1/4	+ 6 1/4
Kon. Paketvaart-Mij. 304 3/4	313 1/4	309 1/2	309 1/2	+ 4 3/4
Maatschappij Zeevaart 470	415	415	415	— 55
Nederl. Scheepvaart-Unie .. 261	268	263 3/4	263 3/4	+ 2 1/4
Nievelt Goudriaan 1395	1395	1395	1395	—
Rotterdamsche Lloyd 258 3/4	268 3/4	260	260	+ 1 1/4
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg” 495	455 1/2	455 1/2	455 1/2	— 39 1/2
" " „Nederland” .. 266 1/2	270 1/4	264 1/2	264 1/2	— 2
" " „Noordzee” .. 320	318 1/2	321	321	+ 1
" " „Oostzee” 522 1/2	495	440	440	— 82 1/2

Deze sterk uitgebreide handel heeft ook meer het oog doen vallen op de maatschappijen, die meer direct bij de cultuur der Indische producten zijn betrokken, alsmede op de bij den handel in deze producten geïnteresseerd zijnde

handelsondernemingen. Zoo waren juist heden *rubber- en tabakswaarden* geheven uit de sfeer van apathie, waarin zij de laatste weken vrij regelmatig hadden verkeer. Ook de vredesverwachtingen deden hier in Duitschland en Oostenrijk de rubbervoorraden vrijwel geheel zijn uitgeput en men rekent voor die landen op een winstgevend débouché, zoodra meer geordende toestanden zullen zijn weergekeerd. Ook de *tabaks-ondernemingen*, die thans te kampen hebben met de onmogelijkheid om hun in Deli liggende producten tot verscheping te brengen, zullen een groote verademing onder vinden bij een herstel van de normale scheepvaart, al zal het de vraag zijn, of een betrekkelijk luxe-artikel als tabak wel het eerst voor verzending in aanmerking zal kunnen komen.

Omtrent de overige lokale afdelingen vallen geen bijzonderheden mede te deelen.

De *Amerikaansche markt* bleef in onbewogen stemming. Zelfs de betaalbaarstelling van het dividend op aandeelen Steel-Corporation, waarnaar reeds lang reikhalzend was uitgezien, vermocht geen levendiger handel voor dit fonds wakker te roepen. Evenmin had de in het uitzicht gestelde fusie tusschen de Central Leather en de Hide & Leather Comp. eenigen invloed.

	27 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry .. 69 3/4	68 3/4	68 3/4	68 3/4	— 1
Un. States Steel Corp. 99 1/2	96 3/8	93 13/16	93 13/16	— 5 11/16
Atchison Topeka..... 94 1/16	93	91 13/16	91 13/16	— 2 1/4
Southern Pacific..... 88 1/4	87 1/4	87 1/4	87 1/4	— 1
Union Pacific 128	125 1/8	122 3/8*	122 3/8*	— 5 3/8
Int. Merc. Marineafgest. 31 1/16	30 1/2	30 13/32	30 13/32	— 2 3/32
" " " prefs. 100	97 3/8	98 1/2	98 1/2	— 1 1/2

* Exd.

De stroom van nieuwe emissies schijnt bij de intrede van de nieuwe maand eenigszins te zijn gestuit. De geldmarkt blijft ruim, al beweegt zij zich op het hooger niveau van 4 à 4 1/4 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

3 December 1917.

Sedert het laatste weekbericht hebben geen nieuwe landsche berichten ons bereikt, zoodat wij uit den aard der zaak weinig nieuws kunnen vermelden. Tengevolge van vorst schijnt in begin November de maïsogst in Amerika nogal geleiden te hebben en door sommige gerichtgevers wordt de schade aanzienlijk genoemd. Waar de prijsstijging evenwel niet belangrijk geweest is en de laatste noteeringen zelfs wederom een daling vertoonen, kan men aannemen, dat er toch per saldo nog een zeer groote oogst verwacht wordt. Met spanning mag men nu de verdere berichten van Argentinië tegemoet zien, aangezien de oogsttijd aldaar bijna is aangebroken.

Betreffende de mogelijke aanvoeren in ons land is nog steeds niets bekend geworden.

De staat der noteeringen en aanvoeren vindt men op de volgende pagina.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per December	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated fob.	
30 Nov. 1917 ..	f —	53/9	—	—	—
23 „ 1917 ..	—	53/9	—	—	—
30 Nov. 1916 ..	22 13/16	47/1 1/2	26/—	31/—	5.64
30 Nov. 1915 ..	20 13/16	40/6	20/3	19/9	5.62
21 Juli 1914 ..	11 13/32	18/—	—	—	3.26

De uitvoer van oude Bietsuiker en het binnenhalen van den nieuwen oogst ging in ons land geregeld door. Voor het volgend jaar zal weder hoogstens 80 pCt. beplant mogen worden van de gemiddelde oppervlakte der jaren 1913, '14 en '15.

Volgens F. O. Licht zal in Duitschland het gebruik van beetwortels voor veevoeder, spiritus en koffiesurrogaat, waarvoor veel hogere prijzen betaald worden dan door de suikerfabrieken, van nadeeligen invloed zijn op den suiker-oogst. De nieuwe prijzen voor het volgend jaar zijn nog niet vastgesteld. De Vereeniging der Duitsche Suikernijverheid heeft de regeering verzocht om den minimumprijs voor suikerbieten vast te stellen op Rmk. 3.75 per 50 K.G. en in verband daarmede den prijs voor ruwe suiker uit den oogst 1918 voorloopig te bepalen op Mk. 33.— per 50 K.G., tegen

Noteeringen.							Loco-prijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten.	3 Dec. 1917	26 Nov. 1917	3 Dec. 1916
	Tarwe Dec.	Mats Dec.	Haver Dec.	Tarwe Jan.	Mats Nov.	Lijnzaad Febr.				
1 Dec. '17	220 ³⁾	119 ³⁾ / ₈	70 ¹⁾ / ₈	12,05	8,70	15,45	Tarwe	588,— ¹⁾	588,— ¹⁾	456,— ¹⁾
24 Nov. '17	220 ³⁾	124 ³⁾ / ₈	70	11,60	8,15	14,05	Rogge (No. 2 Western) ..	nom.	nom.	nom.
1 Dec. '16	167	86 ⁷⁾ / ₈	51 ⁷⁾ / ₈	13,40 ¹⁾	9,25	22,30 ¹⁾	Mais (La Plata)	380,— ¹⁾	380,— ¹⁾	335,— ¹⁾
30 Nov. '15	105	64	41 ¹⁾ / ₄	9,30	5,— ¹⁾	12,20 ⁴⁾	Gerst (46 lb. feeding)....	360,— ¹⁾	360,— ¹⁾	335,— ¹⁾
30 Nov. '14	114 ³⁾ / ₈	63 ³⁾ / ₈	48 ¹⁾ / ₈	9,65	4,90 ¹⁾	10,40 ⁴⁾	Haver (38 lb. white clipped)	19,— ¹⁾	19,— ¹⁾	18,— ¹⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 ³⁾ / ₈ ¹⁾	36 ¹⁾ / ₂ ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾	Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	260,— ¹⁾	260,— ¹⁾	190,— ¹⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ offic. vastgestelde locoprijs.
⁴⁾ per Januari.
 De noteeringen van Buenos Ayres zijn van 12 Nov. en 5-Nov. 1917, 1 Dec. 1916, 30 Nov. 1915 en 1 Dec. 1914.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	25 Nov.—1 Dec. 1917	Sedert 1 Jan. 1917	Overeenk. tijdvak 1916	25 Nov.—1 Dec. 1917	Sedert 1 Jan. 1917	Overeenk. tijdvak 1916	1917	1916
Tarwe.....	—	253.376	640.554	—	38.227	25.938	291.603	666.492
Rogge	—	8.465	22.280	—	—	525	8.465	22.805
Boekweit	—	2.314	10.258	—	—	500	2.314	10.758
Mais	—	114.637	371.626	—	80.134	184.373	194.771	555.999
Gerst	—	30.600	100.352	—	11.886	21.019	42.486	121.371
Haver	—	12.399	44.430	—	27.269	15.432	39.668	59.862
Lijnzaad	—	8.322	106.264	—	7.560	50.012	15.882	156.276
Lijnkoek.....	—	34.078	142.705	—	27.985	8.407	62.063	151.112
Tarwemeel	—	19.988	25.292	—	3.051	—	23.039	25.292

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe.....	5.899	420.026	817.377	—	—	—	420.026	817.377
Mais	—	28.629	100.303	—	—	—	28.629	100.303
Rogge	—	13.738	—	—	—	—	13.738	—
Tarwemeel	—	6.962	1.260	—	—	—	6.962	1.260
Gerst	—	—	3.336	—	—	—	—	3.336

de thans geldende prijzen van resp. Mk. 2.50 en Mk. 23.—. In Oostenrijk-Hongarije werd de minimumprijs voor suikerbieten thans op Kr. 12.— per 100 K.G. vastgesteld, waarmede echter, zooals wij in ons vorig rapport reeds zeiden, de suikerindustrie nog niet tevreden is. In Russische suikerkringen verwacht men voor dit jaar eenen oogst van slechts 1.100.000 tons tegen 1.311.000 verleden laar.

Uit Java kwamen geen nieuwe berichten. Mochten de jongste gebeurtenissen op politiek gebied den wereldvreder nader gebracht hebben, dan zal daarmede ook de oplossing der moeilijkheden, waarmede de Javasuiker-industrie tegenwoordig te kampen heeft, dichterbij zijn.

Ook uit Amerika niets nieuws.

JAVA KINABAST.

(Opgave van het Kina-Bureau).

Volgens bericht van den vertegenwoordiger der fabrikanten, is de Unit voor de toewijzing van 7 November 1917, in verband met het gemaakte compromis, vastgesteld op:

11.06 Cts. per 1/2 K.G.

Door de slechte internationale verbandingen was het nu eerst mogelijk dit cijfer te berekenen.

JAVA THEE.

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 28 September 1917	6535
Sedert aangevoerd (vrijgegeven)	10389
	16924
Sedert afgeleverd	3488
Voorraad heden	13436
Waarvan in de eerste hand.....	10605

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, dd. 8 November 1917.

Er is deze week weinig katoennieuws uit Amerika, maar de fluctuaties aan de Liverpoolse beurs hebben toch weer vreemde afmetingen aangenomen. Spotnoteeringen zijn b.v. 25 punten lager, terwijl November/December futures (oud contract) daarentegen 35 punten zijn gestegen. Bovendien is de basis weer belangrijk verhoogd, hoofdzakelijk door de grootere vraag voor stapelkatoen en verder door de onzeker-

heid omtrent de aankomst van c.i.f. aankopen. Het vierde Ginnensbericht wordt met veel belangstelling verwacht. Egyptische katoen is zeer vast. Het laatste oogstbericht is wel gunstig, maar de verschepingsmoeilijkheden houden de prijzen steeds op een hoog peil. Amerikaansche garens zijn gedurende de week sterk in prijs gestegen, en men zou zeggen, dat de consumptie thans eindelijk de productie heeft ingehaald. De grootste vraag is voor het binnenland, en de afwezigheid van export-orders, behalve voor de Fransche markt, waarvoor flinke orders zijn geplaatst, is een opluchting voor onze spinners, die thans hun productie voldoende onder de binnenlandsche fabrieken kunnen slijten, zonder dat zij zich druk behoeven te maken met export-zaken. Medio en fijne nummers zijn meer gestegen dan de grove soorten en spinners, die nog op spoedige levering kunnen verkoopen, bedingen thans zeer hooge prijzen. Het wordt dan ook steeds moeilijker om nog zaken te doen, daar het bijna onmogelijk is op deze fancy-prijzen nog manufacturen te verkoopen. Egyptische garens zijn ook goed bezet en er is minder onregelmatigheid in prijzen. Spinners van gekamde kwaliteiten voor de naaigarenfabrieken zijn bijzonder goed bezet, terwijl ook de andere spinners van deze garens in den laatsten tijd veel orders hebben ontvangen. Over het algemeen zijn prijzen vast, niettegenstaande de goede vooruitzichten van den Egyptischen oogst, dien men thans op 6 1/2 à 6 1/2 millioen cantars taxeert. De doekmarkt blijft vast en er zijn flinke zaken tot volle prijzen tot stand gekomen. Er zijn weer meer biedingen van Indië en handelaren daar beginnen te begrijpen, dat zij de tegenwoordige vraagprijzen zullen moeten betalen, als zij nog goederen voor het aanstaande seizoen willen koopen. China is momenteel rustig, maar de andere Oostersche markten blijven geregeld in de markt, hoewel het voor hen ook moeilijk is de sterk fluctueerende vraagprijzen te volgen. Fabrikanten zijn over het algemeen goed bezet en wachten liever nog wat af, alvorens verdere contracten af te sluiten.

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	30 Nov. '17	23 Nov. '17	16 Nov. '17	30 Nov. '16	30 Nov. '15
New York voor Middling..	31,20 c	30,05 c	29,55 c	20,45 c	12,40 c
New Orleans voor Middling	29,13 c	28,50 c	28,— c	20,25 c	12,00 c
Liverpool voor Good Middling	—	22,58d ²⁾	22,62 d	12,11d ¹⁾	7,45d ¹⁾

¹⁾ Middling. ²⁾ 21 November.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

Data	1 Aug. '17 tot 12 Nov. '17	Overeenkomstige perioden	
		1916-'17	1915-'16
Ontvangsten Gulf-Havens..	1296	2166	1544
„ Atlant. Havens	974	1190	1104
Uitvoer naar Gr. Brittannië	858	1042	629
„ „ 't Vasteland.	440	994	969
„ „ Japan etc...	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	9 Nov. '17	9 Nov. '16	9 Nov. '15
Amerik. havens.....	1082	1331	1342
Binnenland.....	831	1165	1126
New York.....	—	113	297
New Orleans.....	—	384	283
Liverpool.....	337	627	871

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

Van de huidenmarkt in 't algemeen geen nieuwe gezichtspunten. Zaken nihil; voor het buitenland bij gebrek aan keus, voor het binnenland door de vrees dat door zoutgebrek de markt nog steeds zal dalen. De prijzen voor inlandsche huiden zijn circa 10 cent beneden maximum-prijzen gekomen. Alleen spoedige aanvoer van zout en looistoffen kan de markt weder op normaal peil brengen.

COPRA.

In den toestand van de markt kwam nog geen verandering.

NOTEERINGEN.

Java f. m. s.

3 Nov.-1 Dec. 1917..	nom.	} N.O.T.-condities.
1 December 1916..	f 47 1/8	
1 December 1915..	36 1/4	
20-25 Juli 1914..	28 3/4	

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

1 December 1917. In de afgelopen week kwamen geen scheepvaartberichten binnen.

GRAAN.

Data	Petro-grad Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
26 N./1 Dec. 1917	—	—	—	40/-	—	—
19/24 Nov. 1917	—	—	Kr. 36	40/-	—	—
27 N./2 Dec. 1916	—	—	f 14 *)	22/-	f 85 **)	120/-
29 N./4 Dec. 1915	—	—	„ 7,50	13/-	„ 51,-	100/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

HOUT.

Data	Cronstadt		Golf van Mexico	
	Holland (gezaagd)	Oostk. Engeland (mijnstullen)	Holland (pitch-pine)	Engeland (pitch-pine)
26 Nov./1 Dec. 1917....	—	—	—	—
19/24 Nov. 1917....	—	—	—	—
27 Nov./2 Dec. 1916....	—	—	f 335,—	500/— ¹⁾
29 Nov./4 Dec. 1915....	—	—	„ 200,—	300/— ¹⁾
Juli 1914....	f 12,—	24/6	75/-	77/6

ERTS.

Data	Bilbao Middlesbro'	Carthage Middlesbro'	Griekenland Middlesbro'	Pott Middlesbro'
26 Nov./1 Dec. 1917....	—	—	—	—
19/24 Nov. 1917....	—	—	—	—
27 Nov./2 Dec. 1916....	18/6	19/6	21/6	—
29 Nov./4 Dec. 1915....	18/10 1/2	18/6	20/6	—
Juli 1914....	4/3	5/4 1/2	5/9	8/6

1) Per zeilschip.

*) Regeeringsvracht f 7,—.

**) „ „ 52,25.

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rieter	Rotterdam	Cronstadt
26 N./1 Dec. 1917	69/-	101/3	—	—	f 32,50	—
19/24 „ 1917	69/-	101/3	—	—	„ 32,50	—
27 N./2 Dec. 1916	34/-	59/6	80/-	53/9	„ 7,50	—
29 N./4 Dec. 1915	fr 41,50	53/6	53/4	39/-	„ 6,—	—
Juli 1914	„ 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	5/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
26 Nov./1 Dec. 1917....	260/-	550/-	—	190/-
19/24 Nov. 1917....	260/-	550/-	—	190/-
27 Nov./2 Dec. 1916....	200/-	215/-	—	140/— ¹⁾
29 Nov./4 Dec. 1915....	79/4 1/2	111/-	—	75/6 ¹⁾
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per zeilschip.

INKLARINGEN.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	November 1917		November 1916	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	14	2.532	12	7.669
Engeland.....	51	36.199	110	69.708
Noorwegen....	4	622	10	7.770
Zweden.....	14	6292	23	10.975
Noord-Amerika..	20	49.540	33	90.464
Zuid-Amerika..	—	—	10	21.432
Westk. v. Afrika.	1	543	2	2.384
Noordk. v. Afrika.	—	—	1	1.169
Ned.-Indië....	—	—	7	23.849
Griekenland....	—	—	1	1.124
Frankrijk.....	—	—	4	1.425
Totaal....	104	95.728	213	237.969
Jaarperiode....	1474	1.248.013	2924	3.010.517
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	51	26.843	123	151.062
Belgische.....	11	28.409	12	22.808
Engelsche.....	32	18.981	33	17.993
Noorsche.....	7	13.538	29	34.439
Zweedsche.....	2	6.342	12	7.593
Grieksche.....	—	—	2	1.737
Deensche.....	—	—	2	2.337
Amerikaansche..	1	1.615	—	—
Totaal....	104	95.728	213	237.969
Jaarperiode....	1474	1.248.013	2924	3.010.517

(Dirkzwager's Scheepsagentuur.)

RIJNVAART.

Week van 26 November tot 3 December 1917.

Bovenrijnvrachten. Door levendiger verscheping van kolen van het Rhein—Herne—Kanaal nam het verkeer naar den Bovenrijn belangrijk toe. Dit had tengevolge, dat, mede door den inmiddels ingetreden was van water, het sleeploon naar Mannheim tot 14 pf. steeg en het aanbod van sleepschepen de vraag verre overtrof. De vrachten naar den Bovenrijn bleven onveranderd genoteerd met enkele afwijkingen, terwijl het zich laat aanzien, dat de sleeploonen in verband met de steeds stijgende bunkercolenprijzen verhoogd zullen worden.

Cauber Pegel staat 2,60 Meter, hetgeen zeer gunstig is. Vrachten Rotterdam/Duisburg. Vrachten werden niet afgesloten, aangezien er geen aanbod was.

Sleeploonen. De sleeploonen bewegen zich tusschen 40 cts. boven het 50 cts. tarief tot 55 cts. boven het 50 cts. tarief en zullen waarschijnlijk nog hooger worden, aangezien men tegen deze sleeprijzen, tengevolge van de steeds stijgende bunkercolenprijzen de onkosten nauwelijks kan dekken.

Nederlandsche Bank voor Russischen Handel

BANQUE NÉERLANDAISE POUR LE COMMERCE RUSSE

Kapitaal 5.000.000 Roebels.

Kantoor: 20 NEWSKY PROSPECT

Telegramadres: NEDRUSBANK

PETROGRAD.

De Bank neemt gelden à deposito en in rekening-courant en verricht alle soorten wissel- en bankzaken.

Voor inlichtingen kan men zich wenden tot alle kantoren van de NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ en de TWENTSCHE BANK, zoomede tot de heeren HOPE & Co. en LIPPMANN, ROSENTHAL & Co. te Amsterdam en R. MEES & ZONEN te Rotterdam.

J. & J. M. VOORHOEVE
Makelaars in Assurantiën
Anno 1836

ROTTERDAM

NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven) tegen Beurskoers
Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,— op elk goed effectenkantoor

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Verkoop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal, e. a. verzekeringen van elken aard.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR I JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

NEW-YORK

NEDERLANDSCHE BANKINSTELLING

VOOR WAARDEN BELAST MET VRUCHTGEbruik EN PERIODIEKE UITKEERINGEN
S-GRAVENHAGE

Directie: R. SCHWARZ en Mr. H. R. van MAASDIJK

Geplaatst Kapitaal f. 5.000.000,- Reserves f. 700.000,- Pandbrievenkapitaal ruim f. 20.000.000,-

4½ EN 5% PANDBRIEVEN TEGEN BEURSKOERS

GEO. H. McFADDEN & BRO. COTTON MERCHANTS

PHILADELPHIA—NEW YORK

Vertegenwoordiger voor Nederland: D. BREEKLAND, Oldenzaal—Enschede